

נפתלי ה. טוקר: קשר הכדים

ושוב באים עתות הפנאי לעורר בנערים מחלוקת של דעות על דבר תוכן שעשועיהם. בשתיקה ובסוד־מרעים גדונים הדברים, באשר יש בנערים העלולים להמציא חן עצמם לפני המנהל באופן של מסירת שעשועים אסורים של לב חבריהם. כל שפן בהתקרב ראש־חודש, שעתות הפנאי שלו מרובים על אלה שביום רגיל. באשר מבטלים לימודי־החול של אחר־הצהריים.

אז אפשר אמנם ללכת אל רפתו של רייכשטאל בשביל לתהות על דרך חליבת הפרות, שעל כל משיכה של מוצטפא אבראהים ניתז סילון דקיק של חלב אל תוך הדליים. ובהישלח ידי הנערים, בהסתר, אל העטינים לחלבם, אין נופל דבר מחוץ לבעיטה של רגל וחיבוט זנב, של פרה תמוהת־עיניים.

ומן הצד ניצבים כדים מטפטפי בועות וקצף, המצפים להיות נישאים אל בית־המחלבה שבחדר הרפת החיצון, הוא מקום העסק והמימכר לכל דרי השכונה. בכמיסות של סוד משתלחות גם ידיים לתהות אחר חכמת סגורם של הכדים, שהם נסגרים במין כתרי ברזל עד שמכאן ואילך לא יתודע החלב שבפנים אלא בשאון שיקשוקי הטילטולים.

לאחר־מכן אפשר להתלוות אל מוצטפא אבראהים הרפתן, המוליך שבעה חמורים עמוסים־לעיפה פחי־זבל, אל מקומות שעל הגבולין, על־מנת להשתטח על מגרשי קש ותבן. כל זאת בשביל סיכוי הרכיבה שלאחר־מכן, עם שיבת החמורים. אלא שפחד הערבי עליהם, שהרי אין לדעת מה השעה המדויקת של הערבים לפרוע פרעות ביהודים. אפשר עכשיו ואפשר אחר־כך ובכל שעה, לפי תכנית מזימותיו של מוצטפא אבראהים הרפתן.

אך לשמוליק יש דבר אחר הנשלף בהסתר מחיקו להיות מוצג לעיני הנערים. זו השפרייה הגנובה אצלו במסיבות בלתי־נודעות, והוא מטלטלה בשרשרת האחוזה בידו ומפזם ניגון של סוד ומזימה.

באותה שעה ממהר רייכשטאל הבן לדחוק בתוקף את ניצני החשש. שאין מוצטפא כאחרים בני־מינו.

אלו הדברים הידועים כבר מתוך סיפורי הספרים, והם גשנים וחוזרים בכל דור ודור שאינו מקים מקרבו מוחכמי־נסיון ונבוני־לקח.

אין משלי־המוסר נפלאים מאתנו, ואירועי ממשותם קרובים אלינו מאד. זאת ידעים גם רכובי החמורים מבני החבורה, המזכירים לרייכשטאל את ר' שלמה הרפתן שביתו היה על מגרשי הגבולין. כן ר' שלמה שזכרו טבוע במשקעי התינוקות ובא עכשיו איזכורו להיעשות מין חכה, המעלה ממצולה ערפילית צללית הדמות וזכרי תולדותיה.

"ואתה יודע, רייכשטאל, את הסיפור ההוא בכדי החלב", צועק כנגדו שמוליק

להקניטו. ורייכשטאל מזדרז לבטל כל דמיון וכל משל בריתחה ובצעק קול. אך יש גם אריה בין הנערים הרכובים, שאינו יודע סיפור הפדים הנחתמים עד כי לא נודע מה בא אל קרבם. "אינך יודע סיפור ר' שלמה?" תמה שמוליק על אריה, ורייכשטאל שותק הפעם בישיבתו הרכונה על אופף החמור. "פעם חי ר' שלמה הרפתן", מספר שמוליק במנוד-ראש, "ועכשיו הוא כבר מת. בכד של חלב מת ר' שלמה, בוקר אחד והאיש איננו. חיפו המחפים עד בוש, חיפו הקרובים עד לילה ואין קול בבית ואין קשב ברפת, אז למדו לדעת כי גם אחמד, חולב הרפת, היה ואיננו. אבל באותה שעה כבר היה אחמד מעוטר בכתר הגיבורים באהלו של אפודורה השודד, ועמיתיו מיטיבים את לבו במשתה של יין, בעוד ר' שלמה הרפתן היה אז מצורר בחיתוך ובביתור בכד של חלב, חתום בכתר של ברזל וקרבו משקשק דם".

אמת כי מצטייר המראה בלבבות והרתת מאחו באיברים ומתגדל פחד מוצטפא עליהם, עד שקרבים הנערים על חמוריהם, להצטופף זה ליד זה כדי לתת לצרה תחושה של רבים ולהתנחם. אז רייכשטאל לוחש בכמס של מחתרת כי בעצם אפשרויות הדברים חזויות, ומזומן להן תרופת האקדה.

"ובלילה?" לוחש אחד הנערים. "ובלילה כולם ישנים והוא ער והכדים פתוחים." אז בא מין רעד לצמרר את הלב ורייכשטאל בולע רוקו ומגמגם. "בלילה מזומן האקדה למראשות אבי".

"ככה ככה, מזומן למראשות, ואין פחד האנגלים עליכם?" שואל שמוליק בפיקפוק. "מזומן, אך חבוי בפלומת הפר", משיב רייכשטאל.

באותה שעה היתה הסמיכות גדולה בין רוכב למשנהו ובא חמורו של אריה, לרחח בנחיריו את אחורי אתונו של רייכשטאל. זו מיהרה לנתר בשתי גפיה, עד כי הוקפץ רייכשטאל למעלה בהיפוך הגוף.

אמת כי בא המראה הנורא הנה, של היפוך והחלקה ארצה, להבהיל את לב הנערים, אולם משחדלו הניתורים ורייכשטאל שב להתיצב בבריות גופא על רגליים איתנות, נסתלקו ביהולי המחזה הנורא.

"מדבר-שקר מנתר החמור על רגליו", נזכר עכשיו שמוליק להקניט, "זה אקדה הבדיות אשר בדה רייכשטאל מלבו".

עכשיו באה דחיפה נועמת של יד רייכשטאל ושמוליק נמצא דחוק מאופף רכיבתו ארצה. מיד מתיצבים הצדדים הלוחמים, זה לעומת זה, והאגרופים משתלחים קדימה להשקיע מהלומותיהם ברוח הקלה המלטפת. ולולא מוצטפא אבראיהם, שנחלץ מעל חמורו לבוא ולהפריד בין הניצים, אפשר עד היום היו השנים מדדים על כברת אותה ארץ ומפים בתללו של עולם.

במהרה נרגעו הרוחות וחיצי המבטים נתלו בתמיהה בדמותו של מוצטפא אבראיהם, הפורש פיסה של שק על הארץ וכורע על ברפיו במין השתחויה של אפיים-ארצה. וכבר שמוליק שולף שגית את השבריה מחיקו וכלל בני החבורה דרוכים בפתדי הסיפורים לבאות. רק רייכשטאל מתבונן בשלנה בוטחת בהולך-ומתארע לפניו ולבסוף אף מפר את השתיקה בצחוק: "הוא כורע בתפילת מנחה של הערבים".

אלו הדברים המעטים שגילגל רייכשטאל לאזני הנערים באיטלול, וכבר היה בהם להפקיע את האווירה מדריכותה ולהעמידה על דברי-בידוחים. שהלה מתמיה חידודו לפשר מנחה ערבית זו שאינה נאמרת במנין, והלה מכריז בשנינה להזכיר את היומא טבא דראש חודש, שמא נשתכח ממנו דבר זה והריהו מוצא עצמו נפסד מאמירת "יעלה ויבוא".

ובעוד אלה מתחדדים ומשלימים בין הניצים, נזכר אריה להחליק מעל החמור ולהתעמד מן הצד בלימלום של קול רם: "אשרי יושבי ביתך...", פותח אריה בתפילת מנחה וראשו מתנענע מזרחה. מיד מקפץ אחריו נער אחר מבני החבורה. שאר הנערים באותה שעה נשארים ישובים על חמוריהם בהסתכלות אחר גופו של מוצטפא אברא-הים, המשתחוה פעמים הרבה אפיים ארצה וחמורו עומד לצידו בשפיפה של ראש ללחך את עשב הארץ.

ובעוד אלה הנערים שרויים בעיצום עיניים בעיצומה של תפילת עמידה מהעבר הזה של המקום, ומוצטפא אבראהים מתעסק בנפילת-אפיים אחרונה מהעבר האחר, בא פתאום חמורו לידי עמידה ממושקת ותיכף לכך הוא פותח בנקבים קטנים על גוו של מוצטפא השהוי עדיין ארצה בהשתחויה.

זה המראה הגדול, גדל-הבדיחה וארך-החידוד, המתפלפל בנפש הנערים בעוצם צחוקו. עד כי הגיעה שמועת האירועים אל אוזן שני ניצבי ה"שמונה עשרה", שמיהרו על כן לתת פתחון-ראייה לעיניהם. מה שאין כן מוצטפא, לדידו אין המעשה מעשה-חידודים כלל ועיקר, לפיכך הוא ממהר להתנער מכברת השתחויותיו לעשות נקמה גדולה בחמורים במטה-הזעם אשר בידו.

סוף-דבר לרייכשטאל הוא נשמע. שכולם כבר יושבים רכובים על חמוריהם ומוצטפא מכין עצמו להעפלה רוגעת על האופף, אז כבר מצטיירים על פניו סימנים של צחוק על דברים שבעבר ואותות של חיפזון על הצפוי בעתיד. שפן עם ערב שב הוא לכפרו לפגרת ליל-ששי ולשבות ביום קדשו שלאחריו כמנהג הערבים, ובאו זכרות אלה להאיצו לשיבה חפוזה. הוא הדבר שרייכשטאל משמיע עכשיו לבני החבורה על-מנת לזרזם במעשה הרכיבה. עד כי מרחוק נראית שורה ערפית של זוגות רגליים הדופקות ומטופפות על בטני החמורים.

*

עכשיו כבר שעה של טרם-ערבית בחצר השטיבלאך. צפופים עומדים המתפללים, מתוך חיפוי לשעת צאת הכוכבים.

אפשר כי אף למוצטפא אבראהים הרפתן יש עכשיו מיני התכנסויות של בין-ערפיים ברחבה של איזה מסגד. ואפשר כהנה וכהנה דברים אחרים המבלבלים נפשו של ילד מבני החבורה, הניצב אף הוא בחצר השטיבלאך.

אז מנסרת פתאם צווחה של קול הקורא "והוא רחום"... ותיכף לכך מקהלת הקולות העצומות של העוברים לפני התיבות והחלונות והניצבים לפני העמודים והפינות. וכבר "מעריבים ערבים", ובן-רגע "אוהבים את עמו ישראל". אז גם באו שתי

שוועות של "שמע ישראל" להבקיע אזני הילד בקולן עד כי הוא משים ידיו באזניו כפקק. ובהתאוששו הוא רואה את שמוליק ואת אריה הניצבים מזה ומזה למקום עמידתו כאילו בדיקדוקי תפילה עסקינן. וכבר היתה ידו דרוכה לשילוח סגוקרת, לולא מיהר שמוליק לטפוח על שכמו בחביבות ולהאיר עליו פנים שברעות. באופן זה אף ניתן לשמוליק לקרוב שנית סמוך לאזנו של הילד וללחוש לו הפעם על דבר סוד שיש בלבם עמו להשית.

זו הלחישה המלמדת כי כוחו יפה לבוא בסוד מרעים לאחר-מכן, בדרכים המובילות מן השטיבלאך אל צדי דרכים שבשוק, ודע שהדברים המתלחשים עתה בהסתודדות המשולשת מתמשכים קימעה, וקימעה יותר, ומצריכים הגדה מפורטת של כל מערכת המעשים. כגון אופן ההתגנבות הלילית אל מתבואי הרפת של רייכשטאל המתוכננת עם לילה, כדי שתהיה זו נסתרת מעין רואים. וכיוצא בזה המקמקות היציאה לאחר בדיקת כלי-גנזיו של מוצטפא אבראהים. והשעה דווקא עכשיו כשרה לבלישה, באשר הלך לו מוצטפא לבית השתחוויותיו לשמוע ודאי משאות ליבוי והסתה. ובהגיע שעת הפורענויות יבוא מוצטפא אל הזדרי משפיותיו שברפת, לשלוף ממטמוניות כליו את כלי-המשחית המוכנים לעת כזו. לפיכך יש להקדים מהר בחיפוש חשאי בכלי מטמוניותיו.

כך גדונים הדברים לפרטי חלקיהם בלחש הסוד, אגב הליכה בצדי דרכים. ויש על כן להצטייד בפנס קטן של חורף, ולטעון באזני בני-הבית על דבר סדר לימודים של לילה המתקיים בישיבת המתמידים. ואכן שבים השלושה להיפגש אחר-כך, בחשכו-יות אשר ליד הרפת. אצבעו של שמוליק מצביעה על שער הרפת הקדמי המוליך אל בית רייכשטאל. ומן הבית מבצבצים אורות חיורים של לוקס וגם עולים לחשושי דברים המעידים כי אין עדיין ישנים בגו. הוא הדבר המקצר יותר את רוחו של שמוליק מפני צורך החיכוך עד לשעת כיבוי האורות בשביל ההתגנבות הנסתרת פנימה. אז מצביע שמוליק אל עבר הרפת הצדדי, המוליך אל מדורי הפרות, ומלחש על צורך ההקפדה מפני בתי-תצפית שמסביב. כי יש בהם מנצנצי אורות וצללי אנשים, העלולים להציץ מבעד לחלונותיהם למטה ולראות שלש בריות קטנות ותמוהות המהלכות עתה לאט ובחשאי סביב גדרות הרפת, מתוך בחינה מדוקדקת של כל אתר ואתר. ואין הנערים יודעים מה יהיה אופן החדירה פנימה אל הרפת. שהרי השערים נעולים על סוגר והגדרות גבוהים ומקיפים את הרפת מכל צדדיה. וכבר העיניים מופנות בתמיהה אל עבר שמוליק לשמוע מהי מזימת ההתגנבות הכמוסה אצלו משפבר. והוא אז מצביע על עץ-חרוב שבקצה הגדר, הגדל אמנם מחוצה לו אך ענפים לו ועפאים המסתעפים מעבר לגדר, פנימה אל חצר הרפת. ושמוליק לוחש כי יש גם סעיף גזע איתן המתענף פנימה בקימור עד לפגיעתו ארצה. אלא שיש קודם לבלוש אחר בית רייכשטאל, לתהות אחר המתארע אם כבר כבה אורו החיור של הלוקס. הבחירה נופלת על הילד לשוב על עקבות הדרך סביב, בשביל להציץ בהסתר החלונות ולהבין במדויק על המתרחש בפנים. אכן פליאה היא דרך פעלו של הילד שאין בה כל חותם של פחדי לבבו. ובניגוד לכך

הוא אפילו משתהה קימעה ליד שער הרפת הצדדי, להציץ בעד חרפיו פנימה ולראות שחור של לילה הפרוש סביב. לאחר-מכן הוא מפסיע על ראשי בהונותיו אל תוך סימטה צרה, מרוצפת-אבנים, המפרידה בין ביתו של רייכשטאל לבין בתים וחצרות אחרים החבורים אלו באלו כחוליות-שרשרת. ובמחשך הסימטה יש רק בליחה אחת של אור המתרטטת מבעד לחלון ביתו של רייכשטאל, כי תלוגו בגדר הרפת זגוג ובתחומי הרפת הוא יושב.

ומבעד לוילון החלון משתקפת דמותו המזוקנת של רייכשטאל האב, בישיבה המשקיפה עה את עיניו בתוך פנקסי חשבונות עד כי באו שתי פיאותיו להחליק בקצותיהן את רישומי הדפים. עיני הילד המציצות בגניבה מבחוץ, בולשות אחר אותו כר, הכומס ודאי בפלומת קרבו אקדה. ונצרכת ציפיה של שעה ארוכה עד שרייכשטאל קם ממקומו לסגור פנקסי חשבונותיו. אז הוא משמיע מין כיעכוע אדיר שבגרון ורץ אל עבר החלון להטיל את ריר-פיחו החוצה. באותה שעה ידע הילד למהר ולהקדים רתיעה קלה הצדה. מיד גם גשלת ידו של רייכשטאל מבעד לסורגים החוצה, בשביל לסגור את תריסי הברזל. דא עקא שאין התריס נמשך מפני הילד הנשען על קצותם. עד שרייכשטאל מושך את ידו אליו אחורה, למען שלחן שנית ביתר-כוח וביתר-שאת, דרך סורג אחר שבחלון. זה המעשה הנותן לילד שהות להפסיע פסיעה אחורה ולהיעתק מכל צמידות לתריס. היד הנשלפת עתה שנית מבעד לסורג אחר לופתת הפעם את התריס בחוזק של מלוא כף היד, ובתנופת-אדירים באה המשיכה הנרגזת פנימה להחריד את יקום הלילה. התריס מטחטח ומכה על אָדן החלון להחריד את שקט הלילה ולהגיס את הילד בבהילות אל מעבר לסימטה מנגד. הרחק כמטחווי קשת מחלון הביהולים.

כשנתישבה עליו דעתו לשמוע כי אין כל פעמי רגליים המרדפות אותו לתפסו מסב הילד עיניו את סימטת הפורענויות לראות כי הווית הלילה שוקטת על שמריה, וכי אותה בליחה חירות הולכת ומתפתה עד שהיא באה לידי היבהובי גסיסה ונכבית. עכשיו נעשתה הסימטה שחורה כפחם, ומצד השער אין כבר להבחין בחרפים ובסורגי-העץ. זהו המראה המזכיר לו כי מעיקרו שלח לדבר האור היה, וכיון שנשתררה החשכה דינו לשוב על עקבותיו לבשר לשנים שמתחת לעץ. הלילה בחזקת חשכו עומד, והשקט הגדול מזכיר הפעם לטפס על הגזע, בזהירות מופלגת, בנתיב הענף אשר ידעו שמוליק. והוא אז תלוי מעבר לגדר, על צדו המתקמר של הענף, ורגליו כבר שמוטות כלפי מטה, בגישוש אחר מצע של קרקע הרפת.

לא עברה שעה קלה ושלושת בני החבורה ניצבים צפופים על רפידת הקש והזבל ועיניהם נשואות אל הפתחים לבחון מאיין עלולים מיני רעות להיפתח. שוב שוב מלחשש שמוליק שכל אחד לעצמו יהא מפשפש במקום זה או אחר בחיפוש אחר בתי-מחבואיו של מוצטפא. ואז הוא מצביע על שתי דלתות שלצד הרפת, האחת היא אל מחסן של כלים וכדים ריקים, זו הדלת שאין דרכה להינעל על סגורי מנעולה אלא

סתם בידית של יד. ובעודו מחזיק בידית רומז שמוליק לילד להיכנס אל מחסן הכדים ולסגור הדלת אחריו.

לבוא אל הכדים הריקים פנימה, ולא ידע איש כי יש בא ויוצא אל הרפת. והילד ניצב בשתיקה של אימה מתוך זכרון של כדים ריקים, והפנים המיוראים האלה של הילד מזרזים את שמוליק לחזק את אומץ-לבו במעשה-פריצה שהוא עצמו עושה בדלת אחרת של חדר המחלבה. זו הדלת הסגורה על מנעול ומפתח. ופועל-מעשיו כאמון על-י-פריצות, בלהב של אולר הוא עושה זאת, מתוך החדרת חודו בקו הריחה שבין המשקוף לדלת, ובגרירת לשון הבלימה פנימה, אל בית המנעול. "הנה אתה רואה", לוחש שמוליק, "הנה אתה רואה טירחת פריצה שלי, הו הו, הנה נדחק כבר פנימה, ואח"כ יש עוד לגרד משהו בשביל אריה, כלומר דלת אחרת המוליכה אל מרתף הרפת, שם בתוך המחלבה. באופן זה נעשה הכל סדור ומחולק על אפניו. כל אחד לעצמו, במקום שדובר בו, יהיה מפשפש לגלות מחבואי-כלי-זינו של מוצטפא. כך גם אריה במרתף הרפת, וכך גם שמוליק בחדר המחלבה".

וכך גם הילד במחסן הכדים הריקים, שהוא אטום וחשוך כלילה. ובהיסגר עליו הדלת לא ידע הצופה מבחוץ מאומה על אור הפנס העתיד להדלק שם בפנים. אך הילד בצעדו על האסקופה לבו עדיין מהסס בכל זה המעשה ואזניו קשובות אל פתח המחלבה לשמוע אם אכן באו השנים פנימה ויסגרו הדלת אחריהם. רק אז הוא בא אל החדר פנימה וחרש סוגר את הדלת אחריו. אז בא חושך כשחור של בור לעטות עליו מסביב ולהגיד לו שאין פה בחדר דבר מחוץ לדממה שחורה ושורה של כדים ריקים. המחזירים אליו ניצנוצי אור-פנס שנדלק סוף-סוף. אז הוא כבר פוסע בטוחות מחד אחד למשנהו ובידו פנסו. אט-אט מתגברת בו עכשיו תחושת האומץ והנועזות למשש בידיו את בתי הכדים ולראות בבירור שהם ריקים מצוחצחים ומיכנים להתמלא חלב.

עכשיו הוא טורח למצוא משהו שלא במראה הנגלה, שמא יש חללים כרויים באדמה, וכוכים נקובים בכתלים אשר כוסו על-ידי הערבי בחכמת ההסוואה. הנה והנה מימצאים של סתם שהם בעצמם ברואים כך מטבע. והנה זה, כן מה זה, נדמה כי זה משהו, משהו שהוא משמע פתח של ממש שאין עליו כל דלת. אכן יש הפעם להישמר באור הפנס מפני אשנב חדר זה החצוב בקצה הקיר, במחופר לתקרה. ועליו מתרפטת פיסת שק דהוית כל צבע, שיכורת ריקוד לספר על דבר משבים קלילים של רוח המתנשבים מבחוץ פנימה לסירוגין. אט-אט נחשפות תעלומות החושך ללמדו על חליפות בגדים התלויים בפינת החדר, יד אחת מחזיקה בפנס והאחרת מרטיטה חיטוטים בחיקו של כל אחד מהם עד שהיא שבה, בשלל מכוב של קופסת סיגריות "לטיף", אותה הוא ממחר להשיב לכיס המעיל.

אחר-כך שרפרף-העץ המרובע, משהו במראהו הגוף והמגושם טעון בדיקה. ובהתמש-מש השרפרף לצדדיו הוא מתגלה כיציר מוזר בעל תחתית כפולה. בפליאתו הגדולה מקיש הילד בפרקי-אצבעותיו והדים נבובים מתעממים לאזניו, להגיד כי יש חלל-

ביניים, אטום מכל צדדיו במלבן השרפרף, וכבר הוא שב להקיש על כל צדדיו ולנענעו כמטוטלת, ואזניו אכן שומעות כי יש משהו המתדפק שם בפנים על כל טילטול וניעה, עד כי נמשכת איזו מגירת-מחבואים המותקנת מתחת למדף הישיבה. במהרה מתפענחת התעלומה לצד קצת אותם פחדים שבלב, שהוא רואה אגידת חוברות קשורה ותמונת אקדח המפארת את המעטפת.

זוהי שעה של ריגוש מתגבר, רעידת אצבעות המתקשות לאחוז באסופת תמונות קטנה, שנמצאו בצדי מגירת-המחבואים ועליהן מודפסות דמויות של ערבים חמושים ומצוחצחי חרבות, מהם רכובי סוסים הדורים ועוד ועוד פריטי קישוט וכלי-זין שאין העין עכשיו פנויה לביורר מהותם, מפני דברים חדשים שמקרוב באו להתחוו, מתחת לידי הממששות של הילד. הללו מגלות כי יש משהו ברגלי השרפרף, משהו במקום חיבורן, הטעון חקירה ופיענוח. כי ניתנות הרגליים להסתובב ולהינתק מציר השרפרף. אז מתגלות הרגליים כנבובות, שפתחן פקוק ואטום בשענה רכה. וכשזו נשלפת, בחוד אולר שבכיסו, הוא מנסה תחילה להציץ בצימצום של עין, אך סופו שהוא מער ומכה את צד הפתח אל תוך כף ידו עד כי גולשים החוצה כדורי אקדח זעירים ואחד לאחד הם מחליקים אל בין אצבעותיו.

הנה כי כן חשופים עכשיו מסתרי הרפת וכלי-זיניה, אלו הסתרים המגידים נכונה את סיפור מזימותיו של מוצטפא. יש אפוא למהר בהקמת האזעקה הגדולה בטרם יבואו פרעות הערבים. לעלות לקראת הרייכשטאלים הרדומים, להתדפק על חלונותיהם, כי יש רעה העומדת אחר הכתלים, משגיחה מן הרפתות.

אך בשתיקתו הבלתי-מתבארת הוא מזרז את ידיו להתעסק בזהירות בהחזרת המחבואים למקומם. ובנטלו את השרפרף להחזירו לפינת עמידתו אין המעשה מסתדר בנקל מפני התעמדותו העקומה. על כן מנשף הילד רוח להבריא את גרגרי החול, לנקות את המרצפות כל-כך עד שכמה מקווי חריצייהם מתעמקים לסדקים נבובים. וכבר שולף הילד את אולרו, להחדיר את חוד הלהב לעומק החריצים, לרדת לסוף נביבותם, מדוע נדחק הלהב כל-כך ונכנס ואל הקרקעית לא יקרב, ובהישלף הלהב אל מחוץ למשקעי החריצים נרתעות כל אותן מרצפות ומתרעדות כמיקשה אחת. על כן שב הילד להחדיר את חוד הלהב אל תוך שיקועי החריצים, למצוא תורפה טובה לכפיפה ולתנופה, לגילוי הסוד.

אכן יש שכר לפועל אולרו. שהוא מוצא שיקוע תורפה, המקל על פתיחת מחבוא המרצפות וגילוי בור חשוך של מסתורין. בנשימה עצורה הוא מציץ אל הפמס השחור. לגלות כיסויי שקים הצריכים הוצאה החוצה, אחר-כך אותו כתר-ברזל החותם ואוטם צווארו של כד חלב, השרוי בתוך ארגז של עץ, עמוק באדמה. והאצבע המשוטטת על פני הכתר סביב מחליקה על פני לחלוחית דביקה ושמנונית, המעלה בזכרון הילד סיפור ר' שלמה וכל אשר בותר לתוך הכד.

אז מתנשבת בו פתאום רוח הנועזות והוא משלח ידיו מנגד לחלוץ את כתר-הברזל מבין מנופי סוגריו. אין הוא מרגיש כי פעילותו הנמרצת מרעישה מתכות, והקול עשוי להלך אף למקומות שמעבר לתחומי החדר. מלאות התשומה נתונה עכשיו

לאותה שמנונית, המשוחה כמין דונג על דפנות צווארו הפתוח של הכד. עכשיו הוא נוטל את הפנס, לקרבו אל תוך הכד, ולראות שכבות מעופות של משחות-סיכה, הממלאות את הכד סביב-סביב, ובתוכן מתבוססים כלים מכלי-נשק שונים, לאמת כל אותו חשד על-אודות חרושת-מזימותיו של מוצטפא והפרעות העלולים ממנו. וכבר אין עכשיו בלב הילד אותו דחף-פחדים להקים מיד את השוועה הגדולה אלא בנחת ובשיקול הוא סוגר את כתר הכיסוי, אף אינו שוכח לאטום בשקים. ובעודו טורח לכסות את הבור במחבוא המרצפות, כבר הוא יודע מהו סדר הדברים וההתראות שהוא עתיד מחר לגלות את אוזן הממונים מבעלי הרפת.

הנה כי כן שב החדר להיות מתוקן ומסודר כבתחילה, ואין על הילד אלא לחמוק מבית-המסתורין אל חצר הרפת, לטפס על ענף ההתגנבות אל מעבר לגדר החוצה. ואין הלב מגיד לו, כי אפשר שלא הקפיד קודם בפתחת מכסה הכד, עד כי הלך הרעש למקומות שאין שמיעתם רצויה. וכבר ניטל הפנס לידיו, להאיר לו קלושות את גתיב היציאה, ובפסיעות בטוחות הוא בא אל חדר הכדים הריקים. אז דווקא בוקע מן החוץ שאון, שהוא כנדמה טריקה של דלת, גם רחשי צעדים, כבדים אך חפוזים, הולכים וקרבים לצד שהוא חבוי בו.

מה יש אפוא עכשיו לילד לעשות מלבד כיבוי הפנס, לשוב אל החדר שבפלגני-ולפנים ולקפוא על שתיקה וחושך, עד יעבור זעם. ודע כי יש לילד גם אולר לעת-מצוא-הסכנה, מין חוד ולהב, האמונים עלי דקירה וחיתוך.

הנה הפחד הסמוי מאחרי הדלת פוסע, איש שידו שלוחה למשש את המשקוף, להדליק את אור החדר. אז מתלטש אצל האיש המבט בשורות הכדים שהם ריקים ומגמגמים. אחר-כך מדלגת הסתכלותו אל פינות אחרות שבחדר, לראות כי בעצם הכל מתוקן פה על אופניו.

ארוכה ציפיית הילד מאחרי הפתח בלהב שלוף, אף כי קצר הוא הזמן. נדמים אף הצעדים כאילו הולכים וקרבים הם למקום ההתחבאות, אך באמת מתרחקים פעמיהם אל עבר פתח היציאה, כיבוי אור-החשמל ושוב סגירת דלת. וצעדים המתעממים ונבלעים.

עכשיו השעה הבטוחה ליציאת מחבואים. להדליק, בחשש-מה, את אור הפנס ולפלט על ראשי בהונות דרך אל פתח היציאה. ועל היד להתעסק בשקיטה בידית המנעול לצורך פתיחה של הדלת, דלת שמשום-מה מתברר הפעם שהיא נעולה על מסגר.

אפשר אכן להיתפס לבולמוס של בהלה גדולה, אבל אפשר להיזכר בחכמת פריצתו של שמואליק אשר היה עושה זאת בלהב אולר, מתוך החדרת חודו בריות שבין המשקוף לסגור הדלת ולגרד את לשון הבלימה, פנימה, אל בית-המנעול. כך כך אף עושה עתה הילד באולר שבידו, בתנועות חיפוך וגרידה להחזיר את הלשון הסוגרת אל בית-המנעול. אך זו אינה חוזרת בה מבלימתה. שמא מוטב לצעוק סוף-סוף את הצעקה הגדולה על כל ישני-הלילה, שיהיו מוגדים על חורשי המזימות ומתודעים למחתרת הכד והפיסא. זה הדבר הבא פתאום להזכיר כי יש עוד משהו בתקוות הלילה, מחשבת הכד והפיסא והאשנב של מעלה. משל למגדל-הקוביות של זה על זה וחמיקה

החוצה. ודי לו בכד אחד מאותה תערוכת-ראנה, שהוא נוטלו מפן-מנוחתו אל חדר-הפנים, להעמידו לצורך טיפוס אל האשנב למעלה. עתה אין לו אלא להחמיק גופו החוצה. לאחר-מכן מנוסת-אימים אל תוך הלילה השחור. על אִם זו הדרך בית הילד. שם, במבוא הכניסה, הוא מתישב על מדרגת הסף, להרגיע קימעה את מפוחי ריאותיו. עכשיו נתן דעתו להעביר ידיו על ראשו ולהינכח כי בגילוי-ראש רץ בדרך. אין זאת אלא כי אבדה כיפתו ברוח, אי-שם בנתיבי מנוסתו. כל זה מגיד לו כי תיטיב ההתגנבות הנסתרה אל ביתו החשוך, כי על כן יהיו פניו מחביאים את אותות הלילה החרותים על עצמם ויהיו משכימים עם בוקר, במראה ובמחשבה חדשים.

אי-זה הדרך ישפן אור? כי הלילה הוא ליל-ביעותים. אמת כי עמדה לילד חכמת הפניסה השקטה, הבלתי-מורגשת אצל ישיני-הבית, אך הלילה בא עליו באימת חשכו להדיד שינה מעיניו.

אור-הגץ מבצבץ בחלונות, אשמורת-השחר למתפללי הוותיקין. חבל שאין בני-הבית ממקפידים הוותיקין, כי אז היו רגליו מדדות כבר ברחובות הבוקר, בחיזור אחר רייכשטאל הבן להזהירו מפני מוצטפא הרפתן. גם בזרוח השמש במלוא גבורת בקרה אין הילד, במסע שחריתו לבית-הכנסת, רגוע מזכרון הקורות. תשוקת הלב והעין היא לכל אותם דרי הרפת שאפשר יהיה להגניב לאִזנם שמץ ממחבואי הכדים. דא עקא שאין בכל מגיני הבוקר איש ממהימני הסוד וממשויכיו, לא בעריש ולא שמוליק אף לא רייכשטאל. רק שוב אותן דמויות של מתפללי שחרית, עטופי הטלית ומלופפי התפילין. כל זה מושך שוב על הילד את חוט ההירהורים אל אותם ביהולי הלילה, מצוירי הצבע האדום והכד, עד כי באה מחשבה על דרך אחרת, הנוטה מדרך-המלך, לאמור: לשוב הביתה מסימטאות עוקפות, החולפות על-פני רפתו של רייכשטאל. להציץ מה מראה הבוקר בעת פתיחת שער. מחשבה חדשה הכובשת את הלב, לרוץ כבר עכשיו, עוד בטרם "קדיש" ו"עלינו", דרך הסימטאות העוקפות, אז עבר מקום-צופים הנשקף על-פני רחבתו של רייכשטאל.

אכן יש כבר משהו המתארע במבואי הרפת, העין המסתכלת ממהרת לראות את עדת האנשים הצובאים לפתח שער הרפת. והעיניים מבחינות, אל-גכון, כי אין זו סתם קהילת אנשים שבשיגרת המיקה והממכר של בוקר, אלא התקהלות שבקול-ענות, המגידה אף למשקיף מרחוק כי משהו מהבלתי-רגיל מתארע במבואי הרפת. משהו המירא את הילד מלקרוב אל שער החצר, לראות במוחש דברים שהם עתה מצוירים אצלו במדמה. ובגדול ריגושו הוא נבעת מפני איש השב ועובר לידו.

"מה קרה שם?" באה מבוכתו לכלל גימגום דברים, "מה קרה שם?"

"זה קורה, זה קורה, צריך להישמר", פולט האיש מתוך משך פיסועו וחולף.

"צריך להישמר", מצטלצלת הקריאה באזני הילד, והוא אז נמלט לביתו מפחד.

אחר-כך באה השעה של הליכה לחדר, שם, במעלה המדרגות לחצר החדר, הוא רואה

את רייכשטאל הבן מהלך מסביב לעמודי החצר, כאותו טורף המבקש לקרוע את סוגר כליאתו. רייכשטאל בידיים הלופתות את עמוד-התווך אשר תקרת החצר נכונה עליו, והילד בעמידה קפואה, האוצרת בתוכה רטיטת נימים. גדמה כי לרגע קט ניטל כוח דיבורם.

פתאום מתנפצת בדממת-האיתנים קריאה נסערת של רייכשטאל: "גנב!" פליאת גנב מציירת סממני תמיהות בסבר פניו הקפואים של הילד, ושוב קריאתו הנרגזת של רייכשטאל: "גנב!"

גדמה כי האזניים לא קלטו כלום. והקריאה אך באה להזכיר לילד להגיד רזים של לילה. אך רייכשטאל עט עליו באגרופים קמוצים וצווח את ה"גנב! גנב!" וקמיצה אחת גם מכה על אפו של הילד, להשכיבו פרקדן על הארץ ולהגיר מנחיריו דם. "מה... ה...ה?" תמיהה מגומגמת ומלאת מבוכה של הילד המשתטח פרקדן, והדם מפכפך מן הנחיריים לשני שפמים אדומים מצדדים. מבולבל מעצמת קמיצתו, מנמיך רייכשטאל את קולו: "יש עדות של כובע, כיפה המושלכת בחצר הרפת". דברים בעלי משהו המטלטלים את הדעת, אך היד חשה מעצמה למשש את כיפת הראש.

"כיפה מושלכת?" מתמלטת תמיהה, ודבר-מה מבולבל ניצת בזכרון הילד, ודאי יש טעם כלשהו בכל זה.

"כיפה מושלכת ליד מחלבה גנובה", לוחש רייכשטאל במפגיע, ומשלח מן הגבהים מבטי אישום, "קופת מחלבה פרוצה, בלילה, חה, אתה יודע היטב, המגירה ועשר הלירות, והכיפה שלך מושלכת מתחת לענף החרוב". "הכיפה שאבדה", מלחש הילד לעצמו, "אבל חדר המחלבה... זה... זה היה... לא אני, זה היה..."

"זה היה בלילה, עם קצת רעש, אך אבי לא שיער את הקשר". צריך סוף-סוף הילד להתנער מרביצת הפרקדן, להרוויח מעט זמן למחשבה צלולה יותר. ממחטה לבנה הנשלפת ללא חיפזון מכיס המכנסיים, וקינוח הפנים המגואלים, שהדם עדיין מפכפך עליהם לאט. מוטב לשמור מוצא הפה והלשון, מה דברים לשמוליק ולאריה בכל זה? ולאותם רזים דכדים יש ודאי איזו גגיעה כמוסה, ולמוצטפא? אה... אה... זהו.

"ולמוצטפא?" מנצנץ הילד בעיניו ושואל. והנחיריים מתקנחים אז מזיבתם ומתהדקים באצבעות.

"מוצטפא, תודה לאל, מוצטפא", אומר רייכשטאל ועושה בראשו מיני גענועים רמוזי-משמעות. "אבל מוצטפא, הרחק בכפר, לא היה ולא חזר ואינו יודע דבר". במהרה החל רייכשטאל בחיפוש המדוקדק, חיטוטי ידיים ופריעת כל כיס. והילד ברצותו לא לפקפק בקיון-כפיו חולץ כל חיק ופורם כל קישור עד כי באו כל מוצנעיו לידי תשומה לעיניו הלטושות של רייכשטאל.

"עכשיו שזה כך, חתחה", מגנח רייכשטאל בביטול ופולט כמו לעצמו, "פיקח יותר מהנחשב, חתחה... כסבור הוא שזה צחוק. חתחה, צחוק מי שצוחק במשטרה אחר-כך. להתראות".

והילד ניצב במבוכת עמדו, ספק נפחד ספק מבויש, ומסתכל בניפנופי הלעג שרייכשטאל עושה בידיו בצאתו מחצר החדר.

אמת כי כל זה כל-כך בלתי-צפוי ובלתי-מובהר, ומן הראוי בהחלט להגניב דברים עם שמוליק ועם אריה, שעתה הגה הם פוסעים טנדו בדרך הנשקפת בעד פתח שער החצר. לצאת אפוא לקראתם בטרם יבואו השערה. כי יש כבר באי-חדר אחרים ההולכים ומתכנסים בחצר. ורייכשטאל הלך ואיננו, על-מנת לשוב אחר-כך. ואצל השניים הפוסעים עתה בחשיבות ועיניהם מסתכלות בפניו המגזאליים של הילד מצוי אל-נכון פתרון כלשהו, רמזי ביאור לכל ערבוביית הלילה. יש צד במחשבה הטוען לילד להקדים בהגדת מחתרת הכדים החתורים בתחתיות הרפת.

"מ...מבינים, זהו רייכשטאל..." מזדרז הילד לשפך את ניצנוץ ההשתוממות שבעיניהם למראה חטמו הפגוע. והממחטה שוב נשלפת לקנח ולהדק נחיריים המנטפים דם.

"ריי...כ...שטאל?" מתרעד מין קול של רתיעה משמוליק. פני השניים כבר חיוריים דיים לרמוז לילד על משהו מירא, המאיים פתאום על מעורבי הלילה.

"חה... הוא בא בטענה של כיפת-ראש, כאילו אבידה מסגירה, חה... בכלל מי יישבע שזה אבד אמש, כבר ימים-משכבר..." זורק הילד בביטול.

"כיפת-ראש? המ...מ..."

"בטיפוס שבהיפוך הגוף אפשר לה לכיפה לגשור בחצר הרפת, המ... ומ... ומשהו", כך אמר רייכשטאל, "משהו קרה בחצר המחלבה".

והיתה עכשיו ציפיית הילד גדולה לאין-ערוך לשמוע רמזי מילין כלשהם. על כן היתה לו הדומיה המתמשכת מעיקה-מנשוא, שהוא רואה את השניים בוהים היישר באופק הכחול, ובעיקר השפתיים, הללו מהודקות אשה לרעותה כמו צבת, כמרמזות על השתיקה העתידה להתארך.

וכבר קרבה החבורה לשערי החדר. והילד מאטאט יותר את קצב ההליכה ומכפח בגרונו כמתקין עצמו לקראת ההגדה הגדולה של סודות הרפת וכדיה. או שמוליק מטה פתאם ראשו הצדה, אל הילד, וממלט חרש מתחת שפתיו:

"ואתה? מה אתה אמרת לרייכשטאל?"

"אני? לרייכשטאל?" שש הילד להוכיח את טיב היאמנותו. "כלום, לא אמרתי כלום, לא היו דברים מעולם".

והשניים ממהרים במדרגות החדר, בעוד הילד מפגר קימעה אחריהם. בזה הבוקר היו עופות-השמיים טרודים להוליך את הקול. רייכשטאל טרם שב עם הפמליה החוקרת אך האווירה המשוכה בחלל הכיתה טעונה חשמל. דומיה דרוכה המצפה לבושת הגנב כי ייקרא. שתוקים יושבים הנערים ועיניהם מתגנבות מפרק לפרק להציץ על הילד היושב ביניהם, כתאבים לראות מה מגידים פניו לסוף הגנב כי ימצא. אף הוא מגניב מפרק לפרק הצעות, כמוסות-משמעות, אל עבר שני שותפי

הסוד והתעלומה, היושבים שחוחי-ראש, קפואים ללא ניד-עפעף, כתאבים דווקא להטעים נתיקות מכל הדריכות המשוכה סביב הילד.

זו האווירה המתנשבת גם בהווית עולמו של רבי יחיאל הרעבע. שאין ר' יחיאל מקפיד עכשיו על לחשושי נערים ואין לבו לאותם שילוחי מבטים שאינם לעסקה של תורה. נדמה כי אף את לבו טורדת הציפיה לצו הקורא לילד ולסילוקו, שיחזיר את סדר הכיתה על כנו.

וכשזה בא, אז העיניים נשואות אל עבר הפתח לראות את חומרת סברו של המנהל זהוב-הזקן. ואת רייכשטאל הבן הניצב בשתיקה מכונסת מאחרי הפתח, ליד אביו זעוף-הפנים, שארשתו אכן טוענת על מספנות הנגב.

מה-מופלאה זו האילמות הקפואה על בני הכיתה שאין בה עדיין כל אומר ולא דברים אך בכל החדר יצא רעמה. זו השתיקה הכבדה, האוהזת גם את ר' יחיאל, בישיבתו השחוחה, טמונת הפנים בתוך המסכת הפתוחה. רק העיניים, אלו העיניים הבוהקות מתוך מעטה לחלוחי דק, משוכות כלפי-מעלה להציץ בהולך-ומתארע לשמע קולות המלים הנזרקים מפיו של המנהל.

והילד קם ויוצא, ור' יחיאל נוטל אל פיו חופן של שערות זקן ללעיסה. ובעוד עיני הכלל קולעות חיצו מבטן בילד המפלים לעצמו דרך, יושבים שמוליק ואריה, שחוחי-ראש, קפואים ללא ניד עפעף, כתאבים להטעים ניתוק כל מגע עם כל זה הענין. לאן מובל הילד תחת משמר, לארכו של פרוזדור, לתזונת העיניים המציצות מכלל החלונות? אל בית המנהל זהוב-הזקן אשר בקצה הפרוזדור, לחקירה ולהודאה ולהשבת כסף הגניבה.

כך מצטיירות הקורות בעיני רוחו של המנהל, שתהיה ההתכנסות קצרה, מתעסקת בתמצית ובמסקנה, ובמתחייב מבחינת הגמול והעונש. בזריזות של מקדימי מצנה לכנס את הפמליה ליד שולחן המשפט. שני הגדולים, המנהל ורייכשטאל האב, בישיבת חשיבות, פנים אל פניו הנזופים של הילד. והוא אז מצווה לעמוד בעמדת נדונים, מעבר לשולחן, מנגד לחוקריו.

ורייכשטאל הילד אינו כי שלחו המנהל להיות ניצב בחוץ עד לשעה הקרואה לו. שתיקה של שעה קלה. אחר-כך הימהומי קינה ועצב של הוי ואהוי ואהה.

שוב יורדת שתיקה ולאחריה קול דממה דקה.

"דע כי יש בדינו ידיעת כל הפרטים, כך ממש, כל הפרטים, לא כן, ר' רייכשטאל?" אומר המנהל.

ורייכשטאל האב מהנהן בראשו בשתיקה, ועיניו נדמות ככסויות-עפעפיים, אך באמת סדק צר להן להצצה. עכשיו נוטל המנהל לידיו מחברת ומציגה בפני הילד. "הכל-מכל-כל רשום במחברת זו השחורה, כן זו השחורה. לא נעלם דבר, אפילו אותם סודות הנדמים להיות אצלך כמוסים, אה, אה, אתה יודע למה אני רומז".

שוב הפסקה והעיניים בוהנות מה פנים לו לילד לדברים. נפולים וקפואי-מבע. והלב נתפס לתקוה כלשהי.

"נו, מילא, פעם ראשונה", ממלמל המנהל בסלחנות, "קורה... קרה, נדמה לי, ר'

רייכשטאל, כי אין למצות הדין בהקפדה לשגגה אחת, אה? "באמת, באמת", משיב רייכשטאל עיניו ולוחש כמגניב סוד לאזני הילד, "באמת פעם ראשונה. גם אני בילדותי היתה פעם אחת, כן פעם אחת... את, אבל מודה ועוזב ירוחם... אין להקפיד, אין להקפיד".

והילד בפניו הנפולים אינו מניד עפעף, כשרוי בשתיקת-עולמים. "יש לשמוח שאינך מקפיד כל-כך, ר' רייכשטאל", משיב המנהל, "אכן על הילד לשמוח על מנהג בית-הלל שבידך. ובכן?"

זהו ה"בכך" הנרמז להיות מופנה אל הילד לשמוע דברי חרטתו וההצטערות, ובעיקר לחישוף הממון. וכשהדממה הדקה מתארכת והילד בשפיפותו עומד, מתנער המנהל מפיסאו ובצעדו אנה-ואנה ברוגזת-מה, הוא מסביר:

"כמובן בתנאי, בתנאי שתבוא עזיבה, חרטה ו... והשבת הגניבה". זו הפעם הקדיחה שתיקת הילד את אש-אפו של המנהל, שהפנים נעשים סמוקי רוגז ותקיפות. בזה הרגע הוא מתפרץ לתפוס שוב מקום עמידה בראש השולחן ולהלום באגרוף קמוץ. "נו! נו! נו!" מתרעמים קולות. ורייכשטאל הצופה ומביט, מבעד לסדק עפעפיו, בשפתי הילד הלחוצות כמכבש, אומר בנעימה מפיסת:

"אפשר כי עייפה עליו עמידתו, יישב לו מעט".

ומיד גם מגריר רייכשטאל כיסא ומלחש לילד לישב. "שב!" לוחש רייכשטאל שנית. אז מתאזנת על ראש הילד מין ניענוע של מיאון. זה הניענוע המדרבן לשוב ולהקשות, בנחת הקול, את ה"ובכך", ואת ה"אם כן", והאזניים נעשות כאפרכסת לשמוע משהו המתמלמל מפיו.

"מה?" מתרעמת תמיהה מפי המנהל, "והכובע? הכיפה המתגוללת?" ומנפנף המנהל בידו בכיפה. "מה תאמר על כך?"

עכשיו הישיר הילד עיניו והסתכל בכיפה המתנפנפת, בעדה ראה את החיוך הפורח על פניו המזוקנים של המנהל.

"ראיה ניצחת ומכריעה", פוסק המנהל בשמחת-נצחון, "הלא כן, ר' רייכשטאל?" רייכשטאל מהנהן בהימהום ומטה אף הוא אזניו לשמוע משהו המתמלמל מפי הילד. "רמאי!" משסע המנהל את המילמולים. "לא בצהריים אבדה הכיפה ולא בכל זמן אחר. בלילה, בליל הגניבה נפלה הכיפה ברפת".

וכבר היתה לשון המנהל טעונה במשא מאיים, לירא בו את נפש הילד, לולא ר' יחיאל הרעבע הנדחף להתיצב על הסף. ברימוזי היד והסבר הוא קורא את המנהל החוצה. בהיפתח הדלת שנית לרווחת היוצאים רואה הילד מבין לדמויות את שמוליק ואת אריה ניצבים בחוף שפופים ודמומים, ועיניהם מסולקות לצדדים כיראות מפני המשתקף מבעד לפתח פנימה. לרגע נתפס הילד למחשבת-הרמוזה, לעשות להם סימן כלשהו למען יידעו על שתיקת הנחקר. אך תיכף מתרגשת מחשבה אחרת, סתומה מפדי היכולת לרוץ בה ולפרשה, לפיכך אין עדיין לדעת מדוע תדכדך את הנפש ותכה את הלב במורא.

הדלת נסגרת אחר היוצאים והאזניים תופסות את קולו של ר' יחיאל האומר למנהל :
 "יש להם משהו לספר על כל הענין".
 והקולות מתמללים ומתרחקים, עד כי שבה הדממה להטיל את אוירתה המתוחה על
 שוהי החדר.
 אמת כי בחלל השקט הזה היה קול דק מלחש בלב הילד לשפוך עכשיו, באזני
 רייכשטאל, את שיח הרפת וכל אשר חתור ומזומם בתחתיתה. ואכן צופה ומביט
 עליו רייכשטאל בחמימות העין. אלו המבטים השובים את לב הילד ומאיצים בכל
 אותן מלים שהיו עצורות על בדל הלשון להתמלט החוצה.
 "ומוצטפא אבראהים ? איפה מוצטפא אבראהים?...?" שואל הילד בפחד כמוס.
 ורייכשטאל נחפז לשסעו באמצע:
 "ידו נקיה, אין כל ספק שהוא חף מכל פשע".
 "לא, לא", מתמרמר הילד, "משהו אחר, משהו אחר, יש שם מזימה... התכוונתי אם
 מוצטפא חזר כבר לשם..."
 "אה, אה", נכנס רייכשטאל שוב לדבריו, "הנה אתה כבר יודע כי הוא צריך לחזור,
 משמע מהרחק בכפר, הכיצד יכול היה להיות מעורב בכל המזימה ?"
 שוב יורדת שתיקת-ציפיה. מלה-מלה והגיגה נעשות סדורות על לשון הילד, כדי
 שיהיה כל דבר הלילה דבור על אפניו, להעמיד מכך גם ראייה שלא ידו בגניבת
 המחלבה. כך וכך וכך, טפל בעיקר יוגד לפרטיו, אפילו דלת זו... כן, כן! מה זו ? זו
 הדלת הנפתחת עכשיו פתאם ברעם וטורדת את שקיטת הציפיה. הוא המנהל המזעיק
 את רייכשטאל אחריו החוצה.
 טריקה וצעדים נמהרים.
 ובהתרחקם נחה על החדר דממת הבדידות, הלוחשת באַלם-קול משהו מירא לאוזן
 הילד. פרט לפרט מצטרף לכלל ודבר מתוך דבר נלמד. אף-על-פי-כן, גדול הסתום
 מהמפורש.
 שעה קלה טרודת חששות, והאזן לפעמי צועדים קשובה, פתיחה רועמת של דלת
 והמנהל המפסיע הלוך פנימה ורייכשטאל אחריו. שוב התכנסות הפמליה ליד שולחן
 המשפט. שני הגדולים בישיבה זעופה, פנים אל פניו הנפולים של הילד.
 "עזות וערמה חוברו יחדיו", ממלמל המנהל אל רייכשטאל ושב להסתכל בילד, "כך
 כך... להעמיד פנים של דורש-טובה, כך וכך... לפתות את שמוליק ואת אריה לבלוש
 נסתרות ערבים... חה, חה, שהאחרים ישתהו בחיפוש חדר הפדים, בעוד הילד יחטט
 בקופת המחלבה... אי ! אי ! אי ! עזות וערמה שחוברו יחדיו".
 "שקר ! שקר ! שקר !" בצטווחה קריאת-פתאום מפי הילד. היתה האווירה נפתעת,
 שאפילו הילד עצמו לא נתכוון למעין כך.
 "עלילה מרושעה", מוסיף הילד ושפתיו מתהדקות ברוגזה.
 "עלילה מרושעה ! ?" מחקה המנהל בליגלוג, "כך, כך... עד כדי כך... אפילו על
 פתחו של גיהנום אינו חוזר בתשובה, נו... רייכשטאל ! רייכשטאל !"
 היתה הקריאה מופנית אל עבר הדלת. וכשנפתחה, ניצב רייכשטאל-הבן בפתח.

"שיפנסו לכאן מיד", מצווה עליו המנהל.

פתוחה לרווחה נשארה הדלת, בעדה נשמעה ריצה מתרחקת, ומיד פעמי ריצות מתקרבים. מעט-מעט ושמוליק ואריה, גשומים קימעה, על הסף. ואז צופות עיני הגדולים בקטנים, הניצבים שפופים מכאן ומכאן, לראות מה פנים להם בהיקלעותם למסיבה אחת. והם בעמידה מסכנה, כפופי-ראש ומשפילי-עין, ואין להכיר מה הסבר המכסה פניהם.

"דבר!" משלח המנהל מצוות-עשה, "דבר!"

שמוליק מישיר מבטו קימעה אל עבר כס השופטים, מתוך קפידה להתרחק מכל מגע של ראייה עם הילד. כך הוא פותח ומספר על רכיבת החמורים של ראש-חודש, וכל אותם שעשועי צחוק ומדון אשר אירעו במסע הדרך. עד שהוא מגיע למועד תפילת הערבית והקול הדובר מגרונו בוגד בו, ובא מין כיחכות לקנח ולחדד. באופן זה מודה שמוליק כי על-פי האמת נדבקו לכל הענין מפני תמימות אמונם בסברו של הילד, כי בתפילת ערבית בא הילד אליהם בפיתויי הדברים להטות את לבם להתחבר אליו בחיפוש נסתרותיו של מוצטפא, מפני מזימת פרעות שגילה במחבואי הערבי. יש על כן, אמר להם הילד חרש, לבוא אל חדריו במחתרת הלילה, להקדים בחיפוש מזימות מוצטפא. ולא ידעו השנים כי בערמה ידבר הילד הגנב, כי על כן גם אמר להם לחפש בחדרי הפדים למען יוכל לעשות כרצונו בקופת המחלבה. זו האמת האמיתית, וכל דברי היפוך שהושמו עליהם אינם אלא כזבי הנופל בפח.

אלו הדברים המנערים קימעה את אריה מעמדת שתיקתו, והוא פותח בהינהוגי הסכמה בראשו, ועיניו אף הן מסולקות מכל היקלעות של ראייה עם הילד. מי ידע מחשבות הילד בהממת המסיבה הזאת. שהרי לא היו כל דברי היפוך, אף לא אמר ראיות לסתור, אלא שתיקה ארוכה ועקשנית היורדת עליו עכשיו ביתר-תוקף. זוהי שתיקת הבודד, האוצרת בלב פנימה נפש הומיה. אך לעיני המנהל משתקפת נפש שקרית ושאננה שיש לנהוג בה ביד חזקה ובמורא גדול, כראוי לה. תחילה בהוצאת שני המלשינים הקטנים החוצה, כביכול מחשש לעדי-ראייה. לאחר-מכן רייכשטאל, היוצא החוצה מדעתו המבינה שיש לתת לחשבון להסתדר בצינעת ארבע העיניים. ולבסוף המנהל אכול הזעם, המהלך אנה-ואנה בעיניים מזרות ברקים, כמשחר לטרף.

וכשמפגיע הרעם הראשון במלוא עצמתו, זו הסטירה הנורית אל עבר לחיו של הילד, מיטלטל ראשו טלטלת-אדירים וכל עמדתו מתערערת למעידה כרועת-אפיים. ובקומו הוא מתיצב לעמידה כפופה, מחביאת-פנים, ועיניו העצומות ערוכות לקראת צרורות נמרצים אחרים העתידים להיירות. מיד פותחות הידיים שנית בצרורות הסטירות, שכף-היד מכה על צד זה של הפנים וגב היד על צדס האחר, והראש נהדף לכאן ולכאן כמטוטלת.

אחר-כך באה שעת עקידת הילד על בטן לארכו של שולחן המשפט. יד המנהל שולפת את רצועת המלקות החגורה סביב מתניו, ואחת לאחת מונה המנהל את ה"והוא... רחום... יכפר... עוון..." ולאחר-מכן את ה"הושיעה... את... עמך..." ומשסע

ברצועה את האוויר. ועל כל צליפה וצליפה מפרכס הגוף, והשפתיים מתהדקות בנגיסות השן, לעצור את קריאות הפאָב מלצווח החוצה. זו אותה שתיקה מתמשכת המעוררת את חמת המנהל להרבות בתוקף בהיגף המלקות עד לחיתוך בשר ידו ברצועה. אז נשמט השוט מכף האחיזה ומפיו מתמלטת אנחת-כאב, המבריחתו בבושתו החוצה.

עכשיו יש פה ילד שרוע על שולחן, שרגליו מגששות בזהירות בחיפוש אחר מידרך לעמידה. ובהתיצבן מתחדדות עליו כל מכוזת המלקות, להפסיעו במין דידיי שבעיניו. אך מיד עם הישמע שוב הדים של פעמי-חוץ מתחזק הילד לעמוד איתן על רגליו ולסלק את עווית הנכאב מעל פניו. ובהיפנס הנכנס אל החדר אין הילד מסב עיניים להביט, אך קול הדברים שהוא שומע מנערו להסתכל בדמות אביו החיורת, הניצבת מנגד, נשומה ונרגשת.

"חרפה! חרפה!" חוזר האב ומשמיע אנקה צרודה, ורירית של דמעה העוטה את עיניו כמין דוק מבריקה אל גפש הילד את העצבות הגדולה ומלבה בו לקרוע את חלל החדר בשוועת החפות.

"איפה הכסף?" חודרת אל לב הילד חרב קרה של קול אביו. "איפה הכסף?" והיתה שתיקת הילד מתפרשת אצל האב כעקשנות המופלל, שאפילו הר כגיגית לא יהיה כופה עליו להודות ולהשיב את הגניבה.

יש אפוא לעשות מעשה-שבממש, שיביא את הענין לידי גמר. לשמע את המנהל בעד לסדק צר שהאב פותח בדלת, ולרמוז אף לרייכשטאל להתלוות פנימה. ובהתכנס הפמליה אלה מול אלה, מעמיד האב פנים כאילו נתרצתה דעתו מהסתודדות הטנדו עם הילד ומפטיר בפסקנות:

"מוגמר הענין, כן כן, הודה בפני, ג... גם החזיר הגניבה, הנה כ... כסף המחלבה." והאב שולף מכיסו חבילת שטרות קטנה ומושיטה לעבר רייכשטאל הנדהם. ויד האב התלויה על בלימה משתהה קימעה מפני שתיקת העומדים מנגד, התוהים על חידת המרצה. וכשנענית ידו של רייכשטאל למוצע, ואצבעותיו נוגעות בשטרות, בא עליהן מין זינוק של חיה על טרפה. הוא הילד העט על חבילת השטרות, וכשזו חטופה בידו הוא נמלט במרוצת הגנב החוצה.

והילד מבקיע דרך-מנוסה מן החצר לחוץ ובידו השטרות. ולא נודע במרוצתו כי בא על בשרו מלקות ארבעים. היישר אל החוץ הפתוח, במרוצה שעדיין אינה ברורת-מגמה. סתם נשיאת-רגליים אל הדרכים שמעבר, להיות הרחק מבית-הלעזים.

וכשאצה נשימתו כמפוח וכוח אין לריצה הוא מסב ראשו לראות כי אין שליחי-תפיסה מרדפים אחריו. יש אפוא מקום לפוש על אחת מגדרות האבן המשוכות לצד בתי הדרך ולחשפן חשבונו של עולם. להרהר במישהו שאפשר לשים מבטח בו. עד שמצטייר בחזות חוסן גופו של בעריש, הניצב ערום-ועריה מקו מותן ועד ראש בתוך אותו כוך אפלולי מקום מגוריו. זו ההצטיירות המציתה ניצוץ של תקוה ומביאה לידי הליכה חומקת אל אותו מקום, שהוא למטה במרתף של בית, למען ראות את בעריש ודברי-סוד שהלב דוחק להגיד לו. שם על דרך-ההיקף, המוליכה אל פתח

המרתף, בא הילד אל הכוך האפל פנימה שאין הדלת געולה עליו אך אין גם איש הנוכח בו. ועל קרקע המרתף פרושים אותם בלויי מזרונים ושיירי סמרטוטים. לצדם משקלות ברזל בקוביות בטון, שמנהגו להטריח ידיו עליהן, בהרמה ובגענועים, לצורך עיצום שריריו.

אז מתישב הילד על בלויי המזרונים בחיפוי שבשעה ארוכה, ומשתרע עליהם אחר-כך פרקדן בחיפוי שבשעה אחרת, ובהגיע שעתו של בעריש לפקוד את מרתף הבית, והוא אז מצועף במגבת-פסים, כמנהג שבי המרחץ החוששים לצנים ופחים, עדיין הילד שקוע בתרדמת-פרקדן ורק ידו האחת, האוצרת בתוך קמיצות אצבעותיה שטרות בגמי, מגידה למסתכל קצת סימנים על חידת המאורעות. אך אין צורך לו לבעריש לסימני חידות, אזנו היתה כרויה לשמוע מעשה המחלבה ובריחת הילד מן החדר.

"קום!" אומר לו בעריש, "ערב-שבת היום".

והילד פוקח עיניים בוהות, ועל פניו ארשת אילמת.

"העיר מחפשת אחריך, והנה אתה כאן", מחייך בעריש.

"מ... מה?" מתגמגמת תמיהה, ועיני הילד נתקלות אז בשטרות הקמוצים באגרופו.

"הזהו הכסף?" שואל בעריש.

"כסף? איזה כסף?", פתאום ניצת זיק מיורא בעיני הילד ומבטו נתלה בשפתיו

של בעריש. "מ... מה? גם אתה חושב ש..."

"דברים שעל-פי השמועה", משסעו בעריש, "על-פי השמועה היתה גניבת-לילה

במחלבה, וגניבת-יום בחדר".

"שמועות-שקר", והילד תופס בידו של בעריש וטומן בה את שטרות הכסף, "הנה

גניבת-היום, מפני שלא גנבתי בלילה. יש פה מזימה גדולה ושקרים".

"מזימה ושקרים?" ממלמל בעריש, ספק בפליאה ספק בפיקפוק.

"כן", משיב הילד בפסקנות, "מזימת ערבי ושקרי ילדים".

"באמונה, אינני מבין בכל זה הרבה, קצת תמוה ומפוקפק, אבל מן הראוי לשמוע,

מה אתה אומר אפוא?"

זה הרגע שסכרי נפשו של הילד נפתחים לרווחה והמלים רצות לספר, לפרטים דקים,

את עלילת הדברים: ענין ההתלונות אל חמוריו של מוצטפא וכל אשר אירע במסעיו,

וענין תפילת-ערבית וכל אשר פותה לאזני הילד אחריו. פרט לפרט מתרקם יחד

לסתור את עלילת הגניבה הנשקרת עליו בפי הנערים, ולחשוף את מסתרי מזימותיו

של מוצטפא, החבויים במחתרת האדמה. והילד אינו שוכח לספר על אופן חישוף

הכד של מטה, ועל דרך ההימלטות בעד הצוהר של מעלה, וכל אשר נפל ביניהם.

כך מתבקש הילד לספר שנית ושלישית, לפרטים דקים. וקושיות מוקשות לדיקדוק

מדויק של חדר הכדים, והשגות מושגות לחזיון הכד ולמראה כלי-זין ששוקעו

בסיכת חובו. כל זה מסתבר כראוי לדעתו הצעירה של הילד, אבל בדעתו המגוסה

של בעריש נלמדים מיני דברים אחרים, המסבירים אחרת כמה ממהלכי הסיפור. אלו

לימודי-סוד הנשמרים עכשיו בלב בעריש לעת אחרת, ראויה במסיבותיה לחישוף.

"אכן, אם זה כך", אומר בעריש, "אם כנים דברייך שבכל זה הסיפור לא גרעת דברים שהם לרעתך, אף לא הוספת פרטים להיטיב עניינך, הרי יש די הוכחות לגקיון-כפיד, אבל אם..."

"כ... כל דברי אמת", נחפז הילד לענות.

"גם להישבע?" שואל בעריש.

"גם להישבע".

"דע כי קל יהיה לבדוק אחר-כך דברים כהויתם".

וכמו להגדיל את תמהון-לבבו של הילד, בא עכשיו בעריש להעמידו בנסיון השתיקה. "שוב אל בית אביך", אומר לו בעריש, "ונצור לשונך מדבר מאומה מכל המוצאות אשר סיפרת, ובמוצאי-שבת תהיה השעה כשרה לכלות דבר. עד אז שים ידך לפה בעוד אני אבחן דבר. במוצאי-שבת נצאה מן המרתף יחדיו לכלות דבר".

היתה שיבת פתאום משרה על בני-הבית הוויה דמומה, אלו מסתכלים בו בפליאת מופתעים ואלו מציצים הצצות של מחשידים לחקור מה סתרים בשובו. באותה שעה האב נותן בשטרות עינו, מונה אחד לאחד וטומן בכיס מעילו. אחר-כך הוא פותח בהתהלכות של כה-וכה.

"אם כן, אפוא, מי לקח את כסף המחלבה?" נעצר האב פתאום באמצע החדר ושואל באנחה של חוסר-אונים.

עכשיו הילד משלח הצצת-צדדין סמויה, ומשגיח בחבילי בגדיו הצבורים לערימה בפתח החדר והם הפוכי-צד ופרומי-כיס כלאחר בדיקת-חמץ פרועה. וכבר היה עם לבו להגיד לאב דברים שונים, מפייסים ומנחמים כדי להסיר מעליו את צער החרפה, אבל חזקה היתה עליו שבועת-האמונים לשתוק עד למועד אשר דיבר אתו בעריש. באופן זה היתה השתיקה חכורה עליו גם במגעיו עם כלל באי עולם. כי שמועת המחלבה עשתה לה כנפיים בין מתפללי השטיבלאך הקטנים עם הגדולים, ופשטה אף אל באי בית-המדרש. ובבוא הילד אל הקודש לתפילת קבלת-שבת וערבית שלאחריה, הרבה עקצי מבטים מטווחים עליו ולשונוות של קטנים מתקלסות לחדד אותו בחרפתו. והוא מחזיק באילמות מפליאה המתפרשת לבריות כשתיקת הלקוי. ובהגיע שעת ההבדלה בין קודש לחול, ובעוד כלי-הפשמים מטייל מחוטם אל חוטם, והילד כבר איננו, חמק-עבר לו בחטף ובחשאי אל הכוכבים בלילה, לרוץ בפזיזות-רגליים אל המקום אשר דיבר אתו בעריש.

באותה שעה כבר בעריש בלבוש-חולין מתהלך, סביב-סביב למרתף, כל אותה הבנה אחרת של דברי האירועים לקורות הרפת קיבלה אצלו יתר-תוקף בבירורי משך השבת. תחילה בבלישתו אחר מבואי הרפת ומוצאיה, להציץ בעד חורים וחרפים אל המה ואל המי היהודי ולשאינו יהודי, ולרחרח שמא אפשר כי יש איזה סוד מוסווה בכל זה הנגלה לעין. אחר-כך בהתפללות בבית-מדרשו של רייכשטאל, להטביע עין בוחנת במראהו ולתהות אחר ארחותיו.

עוד שב עכשיו בעריש לברר על מוצאי פיו בזה השבת. וכשמשיעם הדברים רצון בפתרונם, הולכים שניהם יחדיו אל מקום אשר דיבר אתו הילד.

שם העניינים חשוכים קימעה והשערים געולים על סוגר. השנים מכירים את דרך-ההיקף, המסבבת את גדר הרפת כטבעת, עליה הם מהלכים עתה, להשקיף בעד לאשנבים אפלים מתוכם יבואו רמזי אורות עמומיים, שאון בעירה של פרימוס ולחשושי קולות אדם. ובאים גם ריחות של מי-כביסה רתוחים, מהולים בעמילן, ללמד כי יש עסק כלשהו בפנים המכוסה מן העין.

לפיכך שבים השנים אל שער הרפת להקיש צלצלי גונג, עד הישמע פעמי צעדים כבדים, וראשו של רייכשטאל מציץ בעד צוהר השער.

היתה הסתכלותו בוחנת לשיעור ואומדן הדברים הנגמר בפתיחת שער. ובצעדו במבואות הבית מקפיד רייכשטאל לנחותם בדיוק של דרך, שלא יהיו פונים ימין או שמאל אלא בנתיב אשר הוא אומר להם.

שם, בחדר קטן של איזה צד, מתכנסת החבורה סביב שולחן עגול, בישיבה של פנים אל פנים.

אכן יש בארשת-פניו של רייכשטאל ראייה שאין מסיבת השעה בעתה. אותה שקיטה מתונה של איש שלו-הדעת פינתה מקומה עכשיו לסבר פחוז-כמים של גבר הבהול ברוחו. כך הוא גם מזדרז לומר בנימה פייסנית:

"אם ישנה חרטה והחזרת הכסף, נסתתמו טענותי, הכל גשכח כלא-היה".

הדברים חפוזים, התשומה של רייכשטאל בעיקרה שקועה במשהו אחר, העיניים אף הן חותרות במבטן אל מקום אחר, התקוה שיהיה סיום מהיר לענין. אולם בעריש מתון-מתון, מאט את המהלך הנמרץ בגימגום-מה.

"ב...בעצם אין מ...מקום לכל חרטה, כן אין מ...מקום, כ...כי לא היתה אצל הילד כל גניבה".

"מ... מה... מה?!" מקפץ רייכשטאל על רגליו בחרי-אף, "בשביל זה באתם עכשיו לטרדני? הן טענה זו ידועה משכבר, וגם עסוק אני, יש רפת ופרות לחליבה ודברים רבים אחרים..."

"בניחותא, ר' רייכשטאל", משסעו בעריש, "יש כמה דברים אחרים לספר ובהם ראייה לצדקת הילד".

אולם רייכשטאל אינו מתפייס כלל וכלל. בזעימות-פנים הוא ממחר אל עבר הפתח ומרעים במשלוח יד.

"סיפורים אלה מחר, בחדר לרעבע, אין לי פנאי לכך. שבוע טוב!"

אך בדעתו של בעריש לא עלתה כלל מחשבת יציאה. יש עמו קודם כמה צימוקי-פתיון לבחון עד כמה יעלה רייכשטאל בחפה. ובעוד זה ניצב סמוק וקצוף על סף הפתח וידו שלוחה להורות דרך יציאה, מפליט בעריש בנימת-אגב כמו פליטת-לשון בלתי-נחשבת.

"שעשועי ילדים, זה הילד אומר משהו על כד הטמון באדמת הרפת, חה, דברי הבלים, חשבתי שמא... חה, הבלים, הבלים... אולי כדאי בכל-זאת שתשמע, כד מחתרת מצא הילד טמון ברצפת חדר הכדים".

כמה קשה דממת-פתאום זו המשתררת בחדר. בעריש, בהצצת-צדדין, חוזה בחיורות

המת הקופצת על פניו של רייכשטאל. עמידת-האדנות של קודם הולכת-ונעשית עליו עכשיו שחזיה וגרועת-קומה. באופן זה שב רייכשטאל אל מקום ישיבתו ושואל בלחש הקול:

"מ... מה?"

"יש לילד הוכחות חותכות לחפותו מפשע הגניבה", משיב בעריש בנחת, "זו עלילת-זדון שהלעיזו עליו הגנבים עצמם".

"ככה ככה. אה... נדמה שהזכרת משהו אחר קודם", מגמגם רייכשטאל בנשימה עצורה ומצחו מגומר טיפין-טיפין של זיעה, "משהו בענין כד שמצא הילד".

"אכן זוהי אחת ההוכחות שהילד לא נכנס כלל לקופת המחלבה, מציאה זו ניתנת לבדיקה מיד".

"משום-מה אינני יורד לסוף דעתך", אומר רייכשטאל, ופניו קמוטי-דאגה להגיד כי יש משהו המחשיש בלב.

עכשיו יודע בעריש כי הדברים העתידיים להיאמר יפלו על אוזן כרויה. יש על כן להקפיד שיהיה דבר הסיפור דבור כראוי על אופניו, לתת טעם והנחצה לאירועי הראיה שיש בהם הוכחות הנוצחות את שקרי הילדים ההם, שמתוך חשש להיות מוגדרים ומוסגרים על-ידי הילד מיהרו לקפוץ על ההלשנה המהפכת בסדר המאורעות לטובתם. ולא ידעו אלה, אף לא ידעו האחרים, כי יש לאותו לילה פיתולי עלילות שחסרון ההתודעות להן מפיל את המלעיזים הילדים בפח שקריהם.

"לפיקך", מציע בעריש לרייכשטאל, "חייבים לבחון את סיפור הילד עד כמה יש לשרשרת תגליותיו אחיזה במציאות הרפת, ואחר-כך להעמיד את הילדים ההם במבחן כל זה".

כך וכך יושב בעריש פנים-אל-פנים עם רייכשטאל ומגיד לו אחת-לאחת קורות הלילה ההוא. אף רייכשטאל יודע לשאול קושיות של מה ולמה לבריור נשנה של ספקות, והילד יודע לענות ברורות כי אכן היתה יציאתו מחדר הפדים בעד לאשנב החדר הפנימי, מפני נעילת-פתאום של דלת החוץ.

"אלו דברים שאין פרטיהם מודעים אצל הילדים המעלילים", מפרש בעריש. "לדידם הכל היה חד-וחלק ויציאתם בעד פתח המלך של חדר הפדים", מחייך הוא. "וכלל אינם יודעים על כד המזימות שברצפת חדר-הפדים", שב הילד להזכיר דבר זה שלא יישכת.

"ועוד מיני דברים אחרים", מוסיף בעריש ועיניו שולחות הצצות סמויות לראות מה פניו של רייכשטאל על כך.

היו עכשיו פניו של רייכשטאל קפואי-מבע. וכאשר שב בעריש לטעון על צורך הבדיקה, לאמת את גירסת הילד, מהנהן רייכשטאל הסכמה-שלכאורה ושפתיו הדוקות-שתיקה כאיש השקוע במחשבה אחרת. כך נדמה כי קומו הפתאומי של רייכשטאל לצורך בדיקת הדברים. על כן ממהרים השנים לקום אחריו.

פתאום נשמעים מפנים הבית לחשושי שיג-ושיח ואחריהם משק מתכת הדליים. אלו הקולות המנערים את רייכשטאל מקפאון מבעו. זיק של משהו ניצת בעיניו.

"שבו-נא פה קימעה", מצווה רייכשטאל בנימה תקיפה, "ואני אלכה עד כה לראות מה דברים שם ואשובה אליכם".

היתה יציאתו גלמדת אצל השנים כפשוטה, כמבקשת להעמיד את סדרי הכביסה וגיגיותיה על מכונם. גם כשיציאתו מתארכת משעה קלה לארוכה יותר אין הדעת מהרהרת אחרי זה, והשנים ישובים בניחות הגוף אך בדריכות הנפש, בציפייה מתוחה למועד חיקור הרפת.

"אצל אמי עסקי הכביסה בהשכמת הבוקר, לאור היום", אומר הילד, וזכרי הימים האלו מצטיירים בדמיון ומעלים על פניו חיוך שובבני.

"האמנם יש עכשיו כביסת-לילה ברפת הזה?" שואל בעריש ועיניו מביטות כה-וכה כמפקקות באיזה שהוא דבר.

"וכי לא עלה באפך ריח העמילן הרותח?" משיב הילד בתמיהת המומחה, "מרקחת זו מופרת לי היטב".

עכשיו מספר הילד לבעריש על מרקחות העמילן שהיה דולה מגיגיות הבוקר במשיכה, לכרוך ולהדביק בהן דפים ממרתף ה"שמות" של בית-המדרש. ובעריש מסכית בשקיטה וארשתו מספרת על משהו מן הסתום הנלבט בלבו והוא אינו יכול לו. עד שמעלה הילד בדרך של צחוק זכרון ר' דוד קלעפר המתפרנס מפירסומי מתים. שמלבד סכרו הקול שהוא מצוויח בעסק גדול, כדי לעשות פומבי לכל דבר-אבל, הגה הוא גם מרקחת תמיסות של עמילן להדביק מודעות-האבלות במברשות-סיווד על קירות הרבים.

"מהו הדבר שאמרת?" שואל בעריש לילד.

"בדיוק כך", ממחר הילד לחזק עדותו, "במו-עיני ראיתי את ר' דוד קלעפר, ניצב בחצר ביתו ומרתיח בתוך גיגית-כביסה מרקחת של עמילן, ואחר-כך מדביק בה מודעות-מתים על קירות הדרכים".

"אה...ה, זהו!!" קופץ בעריש על המציאה, "שמא כדאי לתהות על אותן גיגיות של עכשיו, אפשר כי יש משהו אחר".

"מה?" מתמיה הילד.

"מה? מה דעתך לראות מה שם על אותה מרקחת עמילן? כביסה? אפשר גם אחרת, לא, בעצם מוטב לך להישאר פה, ואני אלך עד כה לראות מה, ואשובה מיד".

אף-על-פי-כן איחרה יציאתו את המועד וכבר בפסעו לחדר השני מתראה לעיניו רייכשטאל, הפוסע לקראתו בשוף ומיוזע ומושכו באחיזת דש לשוב אל חדר הווייעוד. כשראה בפניהם את המבע התמוה, התוהה לחידת התמהמהותו הארוכה, התנצל לפניהם:

"כך פני הדברים ברפת, יש טירדת חלב וטורח הקש וכהנה וכהנה מלאכות הרבה".

וכבר ביקש הילד להוסיף גם את טורח הכביסה, לולא ידע בחוש שיש לבעריש על כך איזו השגה מפקפקת, בלתי-ברורה לו די-צרכה, ושתק.

אכן אין רייכשטאל מזכיר דבר מענין בעירת הפרימוס וריח העמילן הרותח. בפנים מסבירות הוא ניצב עכשיו ליד הפתח ומורה לשנים את נתיב היציאה אל עבר אותם

חדרי כדים—הליכה דרך החצר הפנימית, הנודעת לילד מתמול-שלשום, אל עבר פתח הימין.

זה המקום אליו מפסיע הילד ראשונה בבקיאות הוותיק והמנוסה, ועל כל הילוך והילוך הוא מגיד לפמליה המהזרת אחריו סדר האירועים על אפניהם: זו הדלת שנטרקה אחר-כך על סוגרה בלי יכולת הילד לפתחה באולרו, ושם פתחו של החדר הפנימי, לצדו הסתתר מפחד אותו אורח-לילה בלתי-קרוא, איש עלום-שם-וזהות. גם בידו מורה הילד על אשנב של מעלה, הוא מוצא התפלחותו החוצה באותה שעת-חירום חשוכה. ועל מעיל של מטה, אשר בכיס חיקו מצא הילד סיגריות "לטיף", אלא שבעריש מעלה חרס בחיטוטי ידיו.

"אבל היה פה אז 'לטיף'", מניח הילד ידו על לבו ונשבע.

עכשיו הגיעה שעתו של מתבוא הכד התחתי להיחשף. בלהב אולר עושה זאת הילד כבפעם ההיא. ובעריש מחרה-מחזיק אחריו, להחדיר חודה של סכין אחרת, עמוק לתוך סדק המרצפות, ולפתוח אט-אט במשיכת אצבעות.

אכן מראה של כד מתגלה לעין ולצדו מושלך, מכווץ, שק כיסוי. לרגע שב להצטייר בדמיון הילד זכרון ליל-הפחדים, זכרון חד וצלול-מראה של סגירת כתר הכד, ולאחריו פרישת השק והאטימה המדוקדקת. כל זה מצטייר שוב ושוב על רקע השק, המושלך עתה משום-מה בקימוט לצדדים. אך מיד נדחים ציורי התמיהות מפני שמחת המציאה ופיו ממלמל בנימה מתנצחת את ה"הנה מה אמרתי" ובעריש תולה עיניים בפניו הקפואים של רייכשטאל, אשר אצלו אין כל אומר ולא דברים, אך תצפית נטולת-מבע מלמעלה אל בור-התחתית. רק כששולח בעריש את ידו להתעסק בפתיחת הכתר אומר רייכשטאל בקול דמום כי מוטב להוציא את הכד מבטן האדמה החוצה, לראות מקרוב במוטמן.

כשנשלפים המנופים לצדדים והמכסה מתהפך על צירו, מסתכל תחילה בעריש פנימה, אחריו שב הילד להציץ אל תוך מכמניו, ושוב בעריש בהבטה חודרת של מכאן ומכאן. "זה חלב!" פולט בעריש ומדדה מבטים מן הילד לרייכשטאל וחוזר-חלילה, "זה חלב", שב הוא להטעים.

"אין בכך חידוש", אומר רייכשטאל באדישות, "מימים-ימימה מאוכסן כאן לצרכי קירור כד עם חלב".

"א... אבל... זה היה פה", מגמגם הילד ודמעות נקוות בארובות-עיניו. "אבל הכד היה מרוח בשמן-סיכה ובתוכו טמונים כלי-נשק... מישהו הוציא והחליף".

באותו רגע נזכר הילד בשק-הפיסוי, שנמצא קודם מושלך לצדדים.

"זה מוצטפא, כן, מוצטפא הוציא והחליף", פוסק הילד בקול חד ובטוח. "השק, השק המושלך לצדדים מעיד על מישהו אחר שהתעסק בכד אחרי".

וכשרואה הילד עיניים תמוהות נתלות בו הוא שב לענין השק בסדר אחר: "בהחלט זכור לי כי פרשתי את שק-הכיסוי מתוך אטימה מדוקדקת, מה שאין כך עכשיו, השק נמצא מושלך לצדדים".

והיו הדברים מצלצלים את הדממה שמסביב בלי שיכריעוה בתוקף אמינותם. כי היתה

מחשבת האחרים קצת מפקפקת. בעריש בתהיות עיניו, מציץ על רייכשטאל לבחון משהו ורואה פנים קפואים, גטולי-מבע, ולוטש עיניו אל הילד לדלות כמיסויות שמאחרי העיניים הדמועות.

"הלא ניתן להביא כד ריק לעירו החלב", אומר בעריש במחשבה להעמיד את כד המחבוא לבדיקה מדוקדקת.

מוחזק בשתיקתו נחפו רייכשטאל אל החדר החיצון, לשאת בשתי ידיו כד אחר ריק לעירו. בעריש נוטלו בידו להעמידו סמוך לכד המחבוא, ואת החלב הוא מריק לאט בהטיית כד, כשעיניו בוחנות כל עירו ועירו.

במהרה נתרוקן הכד מכל טיפת חלב שבו, ובעריש שב להסתכל פנימה לבחון כל צד וצד.

אכן אין זכר לכל נשק ולא סימן לתחמושת, אך ידיו מחליקות בשמן סיכה. זה משהו המצית את התשומה, לפקוח עיניים אחר הדבר הזה שיש בו רמז כלשהו למשהו שבדברי הילד. בחכמת הבלש מעביר בעריש את אצבעותיו על ידיות-האחיזה של הכדים, לממש כי אכן באה אל האחיות אותה תמיסה חלקלקה, זו השמנונית המכה עכשיו על לבו ביתר-תוקף לדרוש טיבה ומקווה מוצאה.

"וכשנעלה הדלת אז בלילה", שואל בעריש את הילד, "מה עשית אז בלילה?"
 "אהה, כן", נזכר הילד, "בחוד האולר גירדתי את לשון המנעול להחזירה אל בית-מנעולה, אך ללא הצלחה".

"אפשר לך, רייכשטאל", שואל בעריש, "לסגור את המנעול במפתח, את המנעול לסגור אבל הדלת להשאיר פתוחה".

בשתיקת הצייתן ממחר רייכשטאל מחדר לחדר לפתוח את דלת החוץ עד חציה ולנעול את בית המנעול במפתח שהוא שולף מכיסו.

עכשיו שהלשון הסוגרת שלופה מחוץ למנעול כורע בעריש על ברכיו להתחקות בדיקדוק-עין על מראהו. אכן ההסתכלות משוכה כולה למראה לשון המנעול וחריצים שעליה, אך האצבעות גם ממשמשות את טבעת המפתח, כי באה גם אל המפתח אותה שמנונית סיכה, זו השמנונית הזכורה לנו כל-כך היטב מידיית-אחיזה של קודם. אל-נכון שמנונית, כן שמנונית סיכה, כך מרחיש לבו של בעריש פנימה, שמקווה מוצאה מכד התעלומה, ובאו שאריות זכרה, משמע בגדר סברה של המסיבות, אל תוך ידיו של רייכשטאל, לדביק אחיזות של כד ולזהם אחיזת מפתח.

ובעריש, בשלוות-סבר, רומז גם לרייכשטאל לכרוע ברך לצורך הסתכלות, ובאצבע הוא מורה לו על חריצי הכסף המותווים על לשון המנעול בחרט אנוש, ראייה לדברי הילד על אותה לשון נועלת, שנגרדה בחוד אולרו, להחזירה לבית-המנעול. ורייכשטאל צופה ומביט בשקיטה על ברכיים ופניו גטולי-מבע כמקודם, ללא אומר וללא דברים בלי נשמע קולו.

ובקומו מושיט לו בעריש יד מחויה ומנוגבת לסעדו, יד הגלפתת אמנם בכף-ידו של רייכשטאל אך מחליקה ממנה מפני שמן-סיכה המשוח על כף-ידו של רייכשטאל. זוהי שעת הבידוחים לילד, הצוחק למראה רייכשטאל המחליק וגופל על אחרו ארצה.

אך בדעתו של בעריש זוהי שעת הראייה לדברים נחשדי-לב, קדומי-זמן, כבר מאותה שעה ראשונה להתודעותו לסיפור הילד.

עכשיו בהתיצב השנים פנים-אל-פנים, וסבר-פניהם כבר אומר הרבה לשניהם דרשני, אומר בעריש ברמזי משמעות: "גדמה לי כי יש כהנה וכהנה דברים הראויים לבירור כלשהו, אה? אולי בוועוד רגוע, קצת יישוב-הדעת, מה?"

"אפשר כך, כרצונך", משיב רייכשטאל באדישות מעושה. וכשיוצאים השלושה אל החצר הפנימית בדרכם אל מקום של ויעוד, אומר בעריש לילד: "מוטב לה להתוודעות זו שתצטנע לשנים בלבד, אל תדאג", טופח בעריש על שכם הילד בחיבה מפייסת. "הישאר לשעה קלה בחצר".

דברים הבאים לאזניו של רייכשטאל ושתיקה. שתיקה אחרת אצל הילד מפני תחושת המשהו המתארע, סמוי מהבנת הקטנים. ויש אמון עיור בלב לבעריש, וציות. אז בא המראה המפתיע להשתקף לילד מבעד לזכוכית איזו דלת, להרעיש עליו את מלאות ההוויה, עד כי משתכחות ממנו המציאויות האחרות והמראה היחיד הזה, המשתקף מבעד לזכוכית איזו דלת, מתקיים לבגד עיניו. מיד גם באה הריצה המתנפלת אל אותו מקום, בפתחה המומה של דלת ובקריאת המופתעות של "כיסא", ו"הו השרפרף הנה!", כאילו בא מראה של מציאת-פלאים נשכחת ליפול כחתף לידו.

זו הקריאה הבאה היטב לאזני השנים, להזכיר לבעריש משהו שסיפר הילד לאזנו אי-פעם, ולמתוח על פני רייכשטאל את מעטה החיורות הבהולה של איש הצופה בחישוף פלאי כמיסיויותיו, המיראים כל-כך את הלב, עד שהוא פותח בריוף לעצור את הילד מכניסתו הבלתי-קרואה אל הסוד.

"לאן אתה רץ?" מצוויח אחריו רייכשטאל. "חזור!"

אולם הילד רץ אל עבר השרפרף בבהילות הרץ להציל את נפשו. ובחכמתו אין הוא שב על עקבותיו עם משאת-ידו אלא במנוסת מעמקים, אל תוך מבואות הבית, הוא רץ ככל שרגליו נושאות אותו וידיו חובקות את השרפרף אל לבו.

אכן באה גם הנפילה לבורת. שמתוך שעניי הילד לטושות היישר אל מוצאות הימלטות, אין הוא משגיח בגיגיות עמילן שלמרגלותיו, עד שהוא נתקל בהן להפכן ולהתבוסס במימיהן הדביקים, ועיניו אז משגיחות באקראי בכמה וכמה מברשות-סיד, מהן מתגוללות במרקחה הנשפכת על-פני הרצפה מהן שקועות בדליים אחרים, הניצבים צפופים בפנינת החדר. ולצידם הוא עוד רואה חבילות-חבילות של כרוזים, מהן בלולות בקליחה על-פני הרצפה, המזכירות לו את ר' דוד קלעפער המרקיה תמיסות של עמילן, להדביק מודעות האבלות, במברשות-סיד, על קירות הרבים.

איתרע מזלו של זה בפקודתו של האחר. בעוד הילד ברביצתו נחפז לקום על רגליו מעד-החליק אף רייכשטאל פרקדן, בדרכו בשתיחה הדביקה.

עכשיו ניתן שוב לילד סיפק הזמן למנוסה. ממבוא זה של חדר אל מוצא אחר, בפיתולי הבית המוציאים אותו שוב אל אותה חצר פנימית, דרך פתח אחר.

שם ניצב עדיין בעריש בתהייה תומהת לכאן ולכאן. כי באו עליו המאורעות האחרונים כחתף ודעתו עדיין בלתי-מבינה בהם כיאות.

הוא הגבר המפיה עתה בילד את התקוה שבמשענת קנה האיתן, לרוץ אל בעריש בפישוט־ידיים ולהטיל אל תוך חיקו את השרפרף.

"זה הכיסא!" פולט הילד כל עוד רוחו בו, "פה יש אקדח וכדורים".

והילד מורה לבעריש על מקום מגירת־המחבואים המותקנת מתחת למדף־הישיבה ועל אותן רגליים נבובות המסתובבות על ציר. ובשלוף בעריש את המגירה החוצה אף הוא רואה את אגידת החוברות, כמסופר מפי הילד, ואת תמונת האקדח המפארת את המעטפה. אך בעוד הילד הסיק מכך גזירה שווה לתכנה, הנה בעריש ממלמל לעצמו משהו מן המודפס על העטיפה: "ספר ללימוד תרגילים באקדחים, הוצאת ארגון ב", ומתחת לאותן תמונות של דמויות הערבים קורא בעריש: "הכר את אויבך, יוסף אבו־דורה", ומתחת לתמונה אחרת: "עארף עבדול־ראזק".

באותה שעה מופיעה בפתח החצר דמותו המסכנה של רייכשטאל, דמות שחוחה ונפולת־פנים, שיש עליה עדיין הרבה מסימני ההתבוססות במרקחת העמילן, משל למשוי מיוון־מצולה. והיו השנים תולים עיניהם ברגלי רייכשטאל המשרכות דרכן בהילוך החיגר עד למקום שהם השנים ניצבים על שרפרפם. הוא השרפרף המכריז על מחבואי תחתיתו קבל עיניו הפעורות של רייכשטאל. העיניים האחרות חדות לראות מה סבר לו לרייכשטאל למראה האגידה המתפארת בתמונת אקדח, וכל אשר מודפס לצדה, והוא בנפילות־פניו מביט מביט ופולט בביטול:

"הבל־הבלים, הבל־הבלים".

על פניו מתפשט ליגלוג מאולץ על דברים בטלים אלה שהם מבוטלים. ומגרונו מתפכחים קולות למעט כל חשיבות ממוצגי ההדפס והתמונה. אגב־אורח משולחת רגלו לבעט קלות על מגירת השרפרף לסגרה, ואגב־אורח משתלחות ידיו לקחת את המשאת לחיקו, להחזירה אל בית־מוצאה.

ולא היו האחרים מעכבים בעדו מעשיית כל דבר, מפני שהדברים כבר לאחר פירסומם, ואין לו לבעריש עכשיו אלא לשמרם בלב לעת הפקידה, הצפויה לבוא אחר־כך בצניעה של פנים־אל־פנים.

אולם גם על סבר מזויף זה של רייכשטאל, להביע ליגלוג על דברים בטלים אלה שהם מבוטלים, בא פתאום מין קץ שעה שרייכשטאל מסב פניו לשוב אל פתח ביתו וגבו לעיני השנים.

מפני שלא ידע רייכשטאל כי אותה החלקת־פרקדן נתנה על גבו סימנים, לא רק במרקחת העמילן אלא גם משהו מאותם כרוזים בלולים בדבק שנפוצו על־פני רצפת הקילוחים ובא אחד מהם להידבק על גבו.

תחילה הילד בצחוק של בידוחים שהוא משמיע על־אודות המודעה הגדולה הזאת, שאין דעתו הצעירה רצה במליה הצפופות להבינו. מה שאין כן בעריש היורד לסוף כל אותו ענין וממהר על כן אל רייכשטאל להזהירו מפני כרוזים שהסיתרה יפה להם.

כשרואה רייכשטאל את סודו המתקלף מעל גבו, שבה אותה חירות לפשט על פניו, ובשתיקה רמוזת־עיניים הוא מצביע לבעריש על דרך הבית בה ילכו עתה שניהם למקום התוועדותם.

כמה זמן היו השנים מתוועדים בחדר כימוסם אין הילד יודע לשער. אפשר היתה זו שעה ארוכה, מפני הסיפק שמצא להעביר לנגד עיניו מחדש את כל פרטי האירועים שבקורות הלילה ההוא. והוא מהלך במעגלים סביב לחצר הפנימית והוגה בפליאות האחרונות שראה ובחידות-תמיהה ששמע ובפשרן ההולך ודאי עכשיו ומתבאר אצל השנים בוועודם. על כן גדולה הציפיה לעת שוב המתכנסים, לשמוע דבר כל פשר מפי בעריש, שיהיה בו פסיקת-דין בענין אישומו בגניבה.

כשהופיע בעריש לבדו בפתח, ופניו שתוקי-סבר וכומסי-סוד, היו עיני הילד תלויות היישר במוצא-שפתיו בציפיה רתוקה לאלו מלים גואלות.

פתאום משלח בעריש יד טופחת על שכם הילד ופניו מפשירים את קפאון צלמם בארשת חייכנית וצוחקת: "בוא ילד בוא, יש דברים גדולים להגיד".

אל החוץ יוצאים השנים יחדיו ויד של בעריש בחיפה על שכם הילד. משמע שמחת-רעים עצורה בלב. ויש ליל-ירח ואורות-דרכים אך צדי הסימטאות בחשכתם יאים לבאי הסוד והמחתרת.

אכן בא הסוד לגילוי ונתפרש, ונשמר בסתר-לבו של בעריש בשבועת ויעודי מחתרת. אבל לילד מוגדים רמזי טיפין בעקיפין, כי עוד חזון לו למועד, בוא יבוא לא יאחר. "הנה הרי כבר ידעת לשמור סוד, אה?" מזכיר בעריש לילד את מצוות השתיקה של השבת.

"כן, לא הגדתי אפילו דבר", מגיח הילד ידו על לבו כנכון להישבע. ובלבו הוא מרגיש כי אלו דברי הקדמה למשהו אחר העומד להיות מוגד לו בלחש הסוד, משהו העתיד ליתן חשבון וסדר למבוכות האירועים.

"אפשר כך, בקצת רמזי מלין להחכים, מפני חשש הגיל, עד כמה ינצור ילד לשון". מילמולי דברים של בעריש, ספק הירחורי קול, כשוקל וטורה לעצמו על "הכיצד" מספרים עם ילד רוזי-מחתרת.

"כה יעשה וכה יוסיף", נוטל הילד שבועת-אלה במועל-יד, "על אמונתי". "אפשר גם אחרת", שב בעריש לשקול ולטרות במלל מהורהר, "כגון סיפור טפח מן החדר ועילום טפחיים לעת ראויה לגילוי, ויהי הטפח אף הוא בוחן ומעמיד בנסיון את הילד עד כמה נצורה לשונו במעשי-חשאים".

כך נדרשות עכשיו לאוזן הילד פליאות כיסא וכד, שלא יד המזימה הערבית בדבר, אלא דווקא יד יהודית אחרת שהשתיקה לעת כזו יפה לה מפני המלכות האנגלית, ועוד כהנה וכהנה רמזי דברים העתידיים להתפרש במבוהר לעת אחרת.

"עכשיו תהיה בחינתך בשתיקה גדולה", מגביה בעריש קולו קימעה וטובע בילד ראייה חדודה, "הנה רייכשטאל בא עכשיו אל אביך להזים את הילדים העדים, ובאנו מחר אל החדר ודיברנו אל הרעבע כדבר הזה, וזאת תהיה לך לבחינה ולעמידה בנסיון: דלג ושתוק על כל מעשה הכד והכסא וקורות זה הלילה, מענין הדבק והכרוזים, ודי לנו במה שיש לנו למכביר, ראיות מכריעות להכחיש את העדות הכוזבת של הילדים. לא בפליטת-פה שגוגה, אף לא בחיקור מדוקדק, דלג ושתוק על כל אירועי הכד והכיסא וקורות הלילה הזה, ולעת אחרת ראויה להגדה, יסופר לאונך

מלוא טפחיים רזים".

ובאו רשפי הדברים להיות עצורים כאש בעצמותיו, להיות עכשיו נזוהר בכל דיבור ודיבור, למען יהיה ראוי לעת זו האחרת. יחידי יחידי לעת זו של הלילה פוסע עכשיו הילד בדרך חזרה לביתו. ואין פחד כדים בלב ולא דאגת חשדות-שווא, רוח רוממה מגשבת על-פני הלילה ומחדשת עליו חדות-נעורים. והעין הצופה למרחוק לראות אור בודד נוצץ מחלון ביתו יודעת כי זה אור-יקרות לאביו ולרייכשטאל המאחרים קצת בנשף, ומספרים בחושדי-כשרים הלוקים בגופם. אל-נכון יודע רייכשטאל להעלים מאוזן אביו עניינים שאף הוא מצווה לשמרם. אך די במה שיש, כדברי בעריש ראיות למכביר להכריע בין הילד הצדיק לילדים הרשעים.

ובצאת רייכשטאל מבית אביו אין עיניו מישיירות מבטן גוכח פני הילד, הפוסע מדודות בחצר, בקרבו אל פתח הבית. כמו בושים מפני משהו, מסתלקים המבטים לצדדים לחזר אחר מראות אחרים להסתכלות, וכל אחד לדרכו בשתיקה חומק ונעלם. ובבית מצפה אב דומע-עין, ספק שמח על סוף הצדק המנצח ספק בוכה על בנו הכשר שנחשד. בידיים פשוטות לקבל שבים הוא ממהר אל הילד להחליק בחיבה על שכמו ולהכות קלות על לבו כמבקש מחילה. "אבל הרי שתקת", מרעיד האב קולו, "הרי לא אמרת מכל זה דבר". והלילה הוא לילה אחר מהלילות שקדמו, עליו כבר משוך מתק השינה ונעימות החלום, עם קצת דריכות הלב לעתיד להתארע עם בוקר המחרת בחדר.

*

בוקר המחרת בחדר, מדוד-מדוד פוסע אב לצד הילד בשתיקת המודה בדינו, אך הגנפ הומיה.

ובחדר אין הילד מובל הפעם תחת משמר, לארכו של הפרוזדור, אל בית המנהל-זהוב-הזקן לחקירה ולהודאה ולהשבת כסף הגניבה. אך יש עליו ועל פמליית מלוויו תזונת עיניים המציצות מפלל חלונות החדרים. כי גם בעריש במוזמני הפמליה, המתכנסת בזריזות ליד שולחן המשפט, לבירור ולחקור ולהודאה על האמת. ארבעת הגדולים, הלא הם רייכשטאל והמנהל, בעריש והאב, בישיבת חשיבות, פנים אל פניהם הנזופים של שמוליק ואריה, שני המעלילים המצווים לעמוד בעמדת עדים זוממים, מנגד לזרקורי בעריש החוקר.

ורייכשטאל שותק, והאב והמנהל שותקים, והילד איננו כי שלחו בעריש להיות ניצב בחוץ עד לשעה הקרואה לו.

והיתה שתיקה זו מעין הסכמה אילמת של מודים בכשלון חיקורם, לתת יד חפשית לבעריש, המנוסה בהוויות חולין ומבין בקלקלתו, להיות עכשיו מהפך כרצונו בעסק זה. עד לחיווי האמת בעין.

עיקר ראשון אצל בעריש להפריד בין שני גידוני החיקור, שמוליק ואריה, שלא יהיה האחד מאזין לדברי חברו. ושמוליק, הניצב עתה בצד מנגד לארבעה יושבי המשפט,

מסכית לשאלות-השתיו-וערב, הסדורות היטב בפיו של בעריש, ובלבו הוא יודע כי משהו חדש בכל זה העסק שיש לפחד ממנו.

"כיצד נכנס הילד, לדברך, לחדר-המחלבה הנעול?" שואל בעריש.

"ל... לקופת המחלבה?" נשמע גימגום של תוהה מופתע.

אבל בעריש מאיץ ומדרבן בו:

"כן, כן."

"הוא כנראה משך את המנעול בסכין, ככה ככה..." מציג שמוליק את אופן הפעולה בידו, "בגירוד פנימה".

"ואתה, לדברך, כיצד נכנסת לחדר הכדים?"

"הדלת היתה פתוחה, הייתי שם כבר כמה פעמים עם רייכשטאל, והדלת פתוחה".

"היית כבר שם כמה פעמים, אאה... וכמה זמן הייתם שם עכשיו... מה היו מעשיכם

בחדר הכדים?"

"כמה זמן?" מהרהר שמוליק לעצמו, ובעיניו הוא מציץ על פרק-ידו גטול השעון,

"אני יודע... הסתכלנו ככה בתוך הכדים".

"זה הכל?" תמה בעריש, "וחדר אחר? לא היה שם עוד משהו?"

והיו אזני רייכשטאל קשובות מאד מחשש לאותם דברים כמוסים, שמא בכל-זאת פשטה ידיעתם גם לאחריים.

"אאה... כן", נזכר שמוליק, "יש שם בפנים עוד חדר, כן... עוד חדר... אני מכיר את

זה, אבל לא היה שם שום דבר".

"אתה מכיר את זה ולא היה שם שום דבר?!" שואל בעריש בתמיהה גדולה והוא אז

שולח הצצות-צדדין רבות-משמעות לעבר רייכשטאל, "נכנסתם לחדר אחר ולא היה

שם שום דבר?"

"ל... לא, ש...שום דבר, וכי מה צריך היה להיות שם?"

"כך כך... ואחר-כך?"

"אחר-כך יצאנו החוצה".

"החוצה דרך איפה?"

"דרך איפה?" מתמיה שמוליק, "מהפתח!"

"אבל אפשר גם לדלת שתהיה נעולה, הנה אם היתה אכן נעולה", שואל בעריש,

"כיצד הייתם למשל יוצאים?"

"אבל הדלת שם תמיד פתוחה", אומר שמוליק, "גם עם רייכשטאל ראיתי שהיא

תמיד פתוחה".

"וחדר המחלבה?"

"הדלת היתה נעולה, אבל הוא גירד את המנעול בסכין".

"ככה ככה..." מלמל בעריש אל שפתיו בלעג, "הוא גירד את המנעול בסכין..."

היתה עכשיו שתיקה קצרה והסתכלויות תוהות בבעריש, לדעה מה גילוי בסוד זה

החיקור, עד שמורה בעריש בידו לשמוליק לצאת החוצה, ובעיניו הוא משמר את

צעדיו לבל יחליף בצאתו משהו מהדברים הנחקרים עם אריה הנקרא לבוא פנימה.

ועמידתו של אריה איננה ברגל איתנה, רטט הנפחד אוחז את פרקי־רגליו ומחשב להמעידו. ובעריש רואה את החיורות הגדולה שעל פניו ואת זיע השפתיים, והוא יודע שכאן יהיו פני הדברים אחרת.

"ואתה מבאי הרפת, אה? מכיר את כל המחבואים?" שואל בעריש בנענוע־ראש. "לא הייתי בכלל, חוץ מפעם אחת בחצר הרפת", מזדרז אריה לדחות איזו אשמה מכל־

וכל, "פעם אחת בראש־חודש, בשביל לרכוב על החמורים".

"ומי ידע לפתוח את דלת המחלבה הנעולה?" נוהם בעריש בחומרת הקול.

"אני לא ידעתי", מכחיש אריה, "שמוליק פתח בסכין".

והיתה שתיקתו של בעריש מכוונת הפעם, להזכיר בלב היושבים זכרון דברים אחרים שאמר שמוליק.

"כן כן", אומר אריה, "שמוליק פתח את הדלת בסכין, בשביל הילד", ואצבעו מורה אל עבר הדלת מאחריה ניצב הילד, "והוא נכנס לשם".

"ואת דלת חדר הכדים, מי פתח?" מרעים עליו בעריש.

"את הידית פתח שמוליק, זו לא היתה נעולה, א... א...", עוצם אריה עיניו כנזכר, "כן, כן, שמוליק פתח".

"ודרך איפה יצאתם?"

"דרך איפה?" צוחק אריה קלות, "מהפתח, כמובן"

"ובחדר־הכדים, מה היה שם בחדר־הכדים?"

"הסתכלנו ויצאנו".

"וחדר אחר?"

"חדר אחר?!" תמה אריה, "אה... איזה... לא היה חדר אחר".

והיתה שוב שתיקה אצל בעריש להצליל בלב היושבים זכרון דברים אחרים שאמר שמוליק. אולם אצל רייכשטאל יש פחד הילד עליו, שמא יבוא הילד עכשיו להצדיק גירסתו בגילוי אזני האנשים לדברים שהשתיקה נגזרה עליהם.

מה שאין כן בעריש, שבשתיקתו יש גם מן השלנה הנפשית. אף־על־פי שהוא שב עתה ללחוש לאוזן הילד, בהיקראו אל החדר פנימה, להיות זהיר על כל דיבור ודיבור, שלא יהיה פולט משהו מאותם סודות.

ושוב מספר הילד לאזני היושבים על כס המשפט, ולנוכח פני שנים המעלילים, הקרו־אים הפעם לעמוד פנים־אל־פנים מול קרבן עלילתם, את פרשת ההתלוות אל חמוריו של מוצטפא וכל אשר אירע במסעיו, וקורות תפילת־הערבית וכל אשר פותה לאזנו אחר־כך. והילד אינו שוכח לדלג ולא לספר מסתרי הרפת החבויים במחתרת האדמה ומעליה, אך יודע לספר לפרטים דקים את דרך ההימלטות בעד הצוהר של מעלה מפני נעילת הדלת של מטה.

ורייכשטאל, הנותן אוזן קשבת לדברים, מהנהן בראשו לאות הסכמה, ומאשר בפה מלא את דבר נעילת הדלת מפני שאוני לילה שהחשישו אזניו, ונזכר כי אכן נמצא כד בחדר הפנימי עם בוקר, מתחת לצוהר של מעלה.

ובכל אותה עת ניצבים שמוליק ואריה כנועים ונפולי-פנים, ומצחם מטפטף זיעה קרה קרה.

ויש אחר-כך השבת המעט ממותר כסף הגניבה, שם באיזו חצר של בית, מתחת לאבן-בור. ויש גם מלקות-רצועה על שמוליק ועל אריה בצינעת חדרים ובפרהסיה, קבל ציבור התלמידים. ואף-על-פי שלא יצאה מן החדר כל הוראת-שעה להתיר התחברות של-מה עם בעריש לוחם האנגלים, חזקה על דרכו של הילד שתהיה שבה ונוגסת בצומחו של בעריש.